

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଗୀତାସାର

ଓ

ସ୍ୱପ୍ନା ଜଗିତା ।

ଗୀତା ସ୍ୱପ୍ନାମା ।

କଟକ ବାଲୁବଜାର ନବାସୀ
ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ରଥଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ।
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ।

PRINTED BY S. N. MOHAMMAD OF SHAIKHBAZAR
AT THE EDWARD PRESS, NAYASARAK

CUTTACK,

1910.

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଗୀତାସାର

ଓ

ସପ୍ତଶ୍ଳୋକୀଗୀତା ।

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଓଁ କାରଣ୍ୟ ଚ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ରୂପଂ ସ୍ଥାନଂ ତଥାଶରଂ ।

ତସ୍ୟକଂ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି ବ୍ରହ୍ମ ମେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ୧ ।

ଅର୍ଥ—ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଓଁ କାରଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ, ତାହାର ସ୍ୱରୂପ, ଏବଂ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ତାହାର ସ୍ଥିତି ଓ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରରେ ତାହାର ପୃଷ୍ଠି ଏହି ସମସ୍ତ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଉଅଛି, ଅପଣ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଆମ୍ଭ ନିକଟରେ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ କରନ୍ତୁ । ୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ସାଧୁ ପାଥ ମହାବାହୋ ଯନ୍ମାନ୍ତ୍ରାଂ ପରମୁଚ୍ଛୟି ।

ବିସ୍ତରେଣ ପ୍ରବକ୍ଷାମି ତନ୍ମେ ନିଗଦତଃ ଶୃଣୁ । ୨ ।

ଅର୍ଥ—ଭଗବାନ କହିଲେ, ସାଧୋ ପାଥ । ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ପୂର୍ବ କଲ ବସ୍ତ୍ରର ରୂପରେ ତାହା ଆମ୍ଭେ କହୁଅଛୁଁ ହିବଣ କର । ୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଧୃତ୍ୟଧ୍ୟାମର୍ତ୍ତୀରଣୋଦୋ ଭୂରତ୍ୟବ ପିତାମହଃ ।

ଅକାରେ ଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଣବାଂଶକେ । ୩ ।

ଅର୍ଥ—ପ୍ରଣବର ପ୍ରଥମ ଅଂଶ ଅକାର ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ପୃଥ୍ବୀରେ
ବଢ଼ି, ବହେଦ, ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମା ଏହିମାନେ କେବଳ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହନ୍ତି । ୩
ଶ୍ଳୋକ ।

ଅନ୍ତରାକ୍ଷଂ ଯଜୁର୍ବାୟୁର୍ଭବୋ ବିଷ୍ଣୁଃ ସନାତନଃ ।

ଉକାରେ ତୁ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ଦ୍ଵିତୀୟେ ପ୍ରଣବାଂଶକେ । ୪ ।

ଅର୍ଥ—ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରଣବାଂଶ ଉକାର ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ, ଅନ୍ତରାକ୍ଷ,
ଯଜୁର୍ବେଦ, ବାୟୁ, ଶିବ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ମଧ୍ୟ ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ୪ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଦିବସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସାମବେଦଃ ସ୍ଵରିତ୍ୟେବ ମହେଶ୍ଵରଃ ।

ମକାରେ ତୁ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ତୃତୀୟେ ପ୍ରଣବାଂଶକେ । ୫ ।

ଅର୍ଥ—ତୃତୀୟ ପ୍ରଣବାଂଶ ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଗଗନବିହାରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ,
ସାମବେଦ, ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ସଦାଶିବ ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ୫ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଅକାରେ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣଃ ସ୍ୟାଦ୍ଭୂକାରଃ କୃଷ୍ଣ ଉତ୍ୟତେ ।

ମକାରଃ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣଃ/ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣଃ ସିଦ୍ଧିରୁତ୍ୟତେ । ୬ ।

ଅର୍ଥ—ଅକାରର ଅକୃତ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, ଉକାରର ଅକୃତ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମକାର-
ର ଅକୃତ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ ଜାଣିବ । ଏହି ଜନବର୍ଣ୍ଣୀ ଏକତ୍ର ହେଲେ ସିଦ୍ଧି ଘଟେ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଅକାରଃ ପୀତବର୍ଣ୍ଣଃ ରଜୋଗୁଣ ସମ୍ପଦ୍ଭବଃ ।

ଉକାରଃ ସାହିକଃ ଶୁକ୍ଳୋ ମକାରଃ କୃଷ୍ଣତା ସମଃ । ୭ ।

ଅର୍ଥ—ରଜୋଗୁଣରୁ ଜାତ ଅକାର ପୀତବର୍ଣ୍ଣ, ଯଜୁର୍ଗୁଣାବଲମ୍ବୀ
ଉକାର ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ, ଏବଂ ମକାର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଜାଣିବ । ୭ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଅକାରେ ତୁ ଉକାରେ ତୁ ମକାରେ ତୁ ଧନଞ୍ଜୟ !

ଇନ୍ଦ୍ରମେଘଂ ସୁବିଷ୍ଣୁଂ ଓ ମିତ୍ର ଜ୍ୟୋତିରୂପକଂ । ୮ ।

ଅର୍ଥ—ହେ ପାଥୀ ! ଅକାର, ଉକାର, ଏବଂ ମକାରରେ ଜ୍ୟୋତି-
ସ୍ବରୂପ ଓ ଏହିପଦ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିସ୍ଥାନଞ୍ଚ ବିମାତ୍ରାଂ ଚ ବିବ୍ରନ୍ତୁ ବିଦୟାଞ୍ଚରଂ ।

ବିମାତ୍ରସାର୍ବମାତ୍ରଞ୍ଚ ଯସ୍ତୁଂବେଦ ସ ନେଦବତ୍ । ୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ବିସ୍ଥାନ ବିମାତ୍ରା ବଶିଷ୍ଠ ଭିନ୍ନ ବେଦ ଯୁକ୍ତ ଓ ଭିନ୍ନ
ଅକ୍ଷର ଯୁକ୍ତ ଭିନ୍ନ ଅର୍ବମାତ୍ରା ବଶିଷ୍ଠ ଓ କାର ସ୍ବରୂପ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜାଣେ ସେ
ବେଦବତ୍ । ୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯୋନିବାଜ୍ଞଂ ମହାବାଜଂ ବାଜଭୂଂ ବାଜମସ୍ଥିତଂ ।

ବିମାତ୍ରୋ ଦଶମାତ୍ରୋଽପ୍ୟୁକ୍ତଂ ଚ ବିଶେଷତଃ । ୧୦ ।

ଅର୍ଥ—ବାଜରୂପୀ ବାଜମସ୍ଥିତେ ମସ୍ଥିତ ମହାବାଜ ସ୍ବରୂପ ଏହି ପ୍ରଣବ
ବିମାତ୍ରା ବା ଦଶମାତ୍ରାରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ହେଲେ ବିଶେଷ ଫଳଦାୟକ
ହୁଏ । ୧୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଷ୍ଟମଂ ଚ ଚତୁର୍ଦ୍ଧାରଂ ବିସ୍ଥାନଂ ପଞ୍ଚଦେବତା ।

ସବିଷ୍ଟୋରୁଦ୍ରବଂ ବାଜଂ କେତବିବଦ୍ୟାବଦ୍ୟତ୍ୟବୌ । ୧୧ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର ଅଷ୍ଟମ ମାତ୍ରା ଚତୁର୍ଦ୍ଧାର ବଶିଷ୍ଠ, ପଞ୍ଚମ ଦେବତା
ଏହାର ଭିନ୍ନଗୋଟି ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରଅଛନ୍ତି । ବସ୍ତୁଠାରୁ ଏହି ବାଜର
ଉତ୍ପତ୍ତି; ଏହାକୁ କେହି ବିଦ୍ୟା କହନ୍ତି କେହି ବା ଚିତ୍ତ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା
କରଅଛନ୍ତି । ୧୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଓଁକାର ପ୍ରଭବା ଦେବା ଓଁକାର ପ୍ରଭବାଃ ସ୍ବରାଃ ।

ଓଁକାର ପ୍ରଭବଂ ସର୍ବଂ ବୈଲୋକ୍ୟଂ ସଚରଚରଂ । ୧୨ ।

ଅର୍ଥ—ଓଁ କାରରୁ ଦେବଗଣଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି, ଆଉ ସ୍ବର

ସବୁ ଓଁକାରରୁ ଜାତ, ସତରଞ୍ଜର ବୈଲେକ୍ୟର ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟ
ଏହି ଓଁ କାରରୁ ସମୂହ ହୋଇଅଛି । ୧୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପାଦସ୍ତୋସ୍ତୁ ତଳଂ ବିଦ୍ୟାଉଦ୍‌ବୃତ୍ତଂ ବିତଳଂ ତଥା ।

ସୁତଳଂ ଜଂଘଦେଶେ ତୁ ଶୁଲ୍ଲଦେଶେ ରସାତଳଂ । ୧୩ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଓଁକାରର ପାଦମୂଳରେ ତଳ ଅବସ୍ଥିତ କରଅଛି
ଜାହାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ ବିତଳ ରହିଅଛି । ଜହା ଦେଶରେ ସୁତଳ ଓ ଶୁଲ୍ଲ
ଅଥାତ ଗୋଇଠିରେ ରସାତଳ ରହି ଅଛି । ୧୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତଳାତଳଂ ଚୈରୁଦେଶେ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟଦେଶେ ମହାତଳଂ ।

ପାତାଳଂ ସନ୍ଧିଦେଶେ ତୁ ସସ୍ତ୍ରମଂ ପରୀକ୍ଷାଭିତଂ । ୧୪ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଓଁକାରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବଦେଶରେ ତଳାତଳ ରହିଅଛି ଓ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟ
ଦେଶରେ ମହାତଳ ଏବଂ ସନ୍ଧି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପାତାଳ ଏହିରୂପ ସସ୍ତ୍ର
ପାତାଳ ଅବସ୍ଥିତ କରିଅଛନ୍ତି । ୧୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତୁଲ୍ଲେକଂ ନାରଦେଶସ୍ତୁ ଭୁବଲ୍ଲେକଂ ଚ କୁସିତଂ ।

ହୃଦୟଂ ସ୍ବର୍ଗଲ୍ଲେକଂ ଚ ମହଲ୍ଲେକଂ ଚ ବକ୍ଷସି । ୧୫ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର ନାରଦେଶରେ ତୁଲ୍ଲେକ, କୁସି ଦେଶରେ
ଭୁବଲ୍ଲେକ, ହୃଦୟରେ ସ୍ବର୍ଗେକ ଓ ବକ୍ଷସ୍ଥଳରେ ମହଲ୍ଲେକ ରହିଅଛି ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଜନଲ୍ଲେକଂ ଚ କଣ୍ଠସ୍ତୁ ତପୋଲ୍ଲେକଂ ମୁଖେ ସ୍ଥିତଂ ।

ସତ୍ୟଲ୍ଲେକଂ ଚ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନସ୍ତୁ ଭୁବନାନି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ । ୧୬ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର କଣ୍ଠଦେଶରେ ଜନଲ୍ଲେକ ରହିଅଛି, ମୁଖରେ
ତପୋଲ୍ଲେକ ଅଛି, ମସ୍ତକରେ ସତ୍ୟଲ୍ଲେକ ଅଛି, ଏହାପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ
ଭୁବନ ଏହି ପ୍ରଣବରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛନ୍ତି । ୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହୃଦ ପ୍ରାଣୋ ବସେନ୍ନିତ୍ୟମପାନୋ ଗୁହ୍ୟମଶ୍ରମେ ।

ସମାନୋ ନାଭିଦେଶସ୍ତୁ ଉଦାନଃ କଣ୍ଠଦେଶକଃ । ୧୬ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର ହୃଦୟରେ ସର୍ବଦା ପ୍ରାଣବାୟୁ ବାସ କରେ, ଅପାନ ବାୟୁ ଗୁହ୍ୟମଶ୍ରମରେ ବାସ କରେ, ସମାନ ବାୟୁ ନାଭିଦେଶରେ ଥାଏ, ଉଦାନ ବାୟୁ କଣ୍ଠଦେଶରେ ଥାଏ । ୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବ୍ୟାନଃ ସର୍ବଶରୀରସ୍ତଃ ପ୍ରଧାନାଶ୍ଚେତି ବାୟୁବଃ ।

ଓ ମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରଂ ବୁଦ୍ଧି ହୃଦ୍‌ପଦ୍ମାନ୍ତର ସମ୍ବିତଂ । ୧୭ ।

ଅର୍ଥ—ବ୍ୟାନବାୟୁ ଏହି ଓଁ କାରର ସର୍ବ ଶରୀରରେ ବାସ କରୁଥାଏ ଏହିପରି ପ୍ରଧାନ ବାୟୁ ସକଳ ଓଁ କାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉ ଅଛନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଓଁ ଏହି ଅକ୍ଷର ବୁଦ୍ଧିମୟ, ସର୍ବଦା ହୃଦୟପଦ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥାଏ । ୧୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ମାତ୍ତମଭ୍ୟସେନ୍ନିତ୍ୟଂ ସର୍ବାଙ୍ଗେ ପରମେଶ୍ଵରଂ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ମନୋଯୁଗଂ ସନ୍ତୋଷଃ ସମିଧଃ ସ୍ଵତଃ । ୧୮ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ହେତୁରୁ ସର୍ବଦା ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ଧ୍ୟାନଦ୍ଵାରା ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସ କରିବ । ସେହି ଅଭ୍ୟାସରୂପ ଯଜ୍ଞରେ ଧାରଣାରୂପ ଅଗ୍ନିକୁ ସ୍ଥାପନ କରି ମନୋରୂପ ଯୁକ୍ତକାଷ୍ଠ ଖୋଦି ସନ୍ତୋଷରୂପ ସମିଧକୁ ପକାଇବ । ୧୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପଶୁନ୍ ଦ୍ରୁତା ଅମ୍ବା ଜୟତ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟଃ ।

ଅସ୍ଥାନମରଣିଂ କୃତ୍ଵା ପ୍ରଣବଂ ଶ୍ଵେତ୍ରବରଣିଂ । ୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଯଜ୍ଞରେ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରୂପ-ପଶୁ-ଗଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ଅମ୍ବାକୁ ଅରଣ୍ୟ ରୂପରେ ଓଁ ପ୍ରଣବକୁ ଶ୍ଵେତ୍ରବରଣି

ରୂପରେ ଅବେଷିତ କରି ଉତ୍ତରେତ୍ତର ପ୍ରଣବର ଅନୁଶୀଳନ ପୂର୍ବକ
ଅମ୍ଭର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରେ । ୨୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହ୍ରଷ୍ଟୋ ଦହତ ପାପାନ୍ ଦୀର୍ଘୋ ମୋକ୍ଷପ୍ରଦାୟକଃ ।

ଇଡ଼ାୟାଂ ବାୟୁ ମାରୋପ୍ୟ ପୁରୟିତ୍ତୋଦରଂ ତଥା ! ୨୧ ।

ଅର୍ଥ—ଏହିପରି ଅଭ୍ୟାସ ବଳରେ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ଵାରା ମନ୍ତ୍ରନ କଲେ ଯେତେ
ବେଳେ ପ୍ରଣବାଗ୍ନି କ୍ଷୀଣ ହୋଇଯାଏ ତେବେବେଳେ ପାପ ସମୂହ
ଦଗ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ଯେବେ ପ୍ରବଳ ହୃଦ ତେବେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରଦାନ କରେ
କିନ୍ତୁ ଇଡ଼ା ନାଡ଼ିରେ କ୍ରମେ, ବାୟୁ, ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଉଦରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ
କରିବ । ୨୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଧ୍ୟାୟାଂସ୍ତଂ ରେଚୟେତ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ ଶନ୍ତିଃ ପିଙ୍ଗଳୟା ପୁନଃ ।

ଇଡ଼ାପିଙ୍ଗଳୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ସୁଷୁମ୍ନା ସୁଷୁରୂପିଣୀ । ୨୨ ।

ଅର୍ଥ—ତତ୍ପରେ କ୍ରମେପିଙ୍ଗଳା ନାଡ଼ିର ସାହାଯ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥର
ଧ୍ୟାନ କରି କୁମ୍ଭକ କରି ପୁଣି ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ିରେ ବାୟୁକୁ ବାହାର କରି-
ଦେବ । ଇଡ଼ା ଓ ପିଙ୍ଗଳା ଏ ଦୁଇନାଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ି ସୃଷ୍ଟି
ହୁଏତେ ଥାଏ । ୨୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପୂରତା ପ୍ରଣବେନୈବ ଅମୁଧ୍ୟାନପରାୟଣଃ ।

ପ୍ରାଣାୟାମଃ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା ଚତୁର୍ମୁଖଃ । ୨୩ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅମୁଧ୍ୟାନ ପରାୟଣ ହୁଏ ସେ, ଏହିଭୂମିରେ ପ୍ରଣବର
ସାହାଯ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ । ଯେଉଁ ପ୍ରାଣାୟାମ କଥା ଭୁମ୍ଭେ ଶୁଣିଲ
ସେ ଚତୁର୍ମୁଖ ପରମାତ୍ମା ପରମବ୍ରହ୍ମ ଜାଣିବ । ୨୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବ୍ରହ୍ମା ହୁ ପୂରକୋ ଜ୍ଞେୟଃ କୁମ୍ଭକୋ ବିଷ୍ଣୁରୂପତୋ ।

ରେଚକସ୍ତୁ ମହାଦେବଃ ପଶ୍ଚାତ୍ପୁରତରଃ ଶିବଃ । ୨୪ ।

ଅର୍ଥ—ଯେ ପୂରକ ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲି ଜାଣିବ, କୁମ୍ଭକ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ନାମରେ କଥିତ ହୋଇଅଛି, ରେଚକକୁ ମହାଦେବ ବୋଲି ଜାଣିବ । ପଶ୍ଚାତ୍ ସେହି ପ୍ରାଣାୟାମ ଅଭ୍ୟାସକୁ ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ହୁଏ । ୨୪

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକୂନ ଉବାଚ ।

ଅକ୍ଷରଣି ତ ମାବାଣି ସର୍ବେ ବିନ୍ଦୁ ସମାବୃତାଃ ।

ବିନ୍ଦୁଂ ଭୁନନ୍ତି ଯୋନାଦଃ ସ ନାଦଃ କେନ ଭବ୍ୟତେ । ୨୫ ।

ଅର୍ଥ—ଅକୂନ କହିଲେ ଅକ୍ଷର ଆଉ ମାତ୍ରା ଏ ସବୁ ବିନ୍ଦୁର ଆବୃତ ଛଦ୍ମଣ କରେ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ବିନ୍ଦୁକୁ ରେଦ କରି ନାଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ, ସେହି ନାଦକୁ ଲିଏ ରେଦ କରେ ତାହା କହିବୁ । ୨୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ରଗବାନୁବାଚ ।

ଓଁ କାରଧ୍ବନିନାଦେନ ବାୟୁଃ ସଂହରଣୀୟକଃ ।

ମୁଖ ନାସିକାୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ବାୟୁଃ ସଂହରଣୀୟକଃ । ୨୬ ।

ଅର୍ଥ—ରଗବାନ କହିଲେ ଯେ ବାୟୁ ମୁଖ ଓ ନାସିକାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ସଞ୍ଚାରିତ ହୁଏ ସେହି ବାୟୁ ଓଁ କାରଧ୍ବନି ନାଦ ନିବନ୍ଧନ ସଂହାର ମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କରେ । ୨୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନିସ୍ଵଳୟଂ ସମୁଦ୍ବିଶ୍ୟତାଦି ନାଦୋ ଲୟଂ ଗତଃ ।

ଅନାଦୃତସ୍ୟ ଶବ୍ଦସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଶବ୍ଦସ୍ୟ ଶୋ ଧ୍ବନିଃ । ୨୭ ।

ଅର୍ଥ—ବାୟୁର ଅଲୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଶୂନ୍ୟ, ସେହି ସ୍ଥାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ

ଯେଉଁ ନାଦ ଉଠେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୁଏ । ଅନାଦିତ ଶବ୍ଦର
ସେ ନାଦ ସେହି ଧ୍ବନିପଦବାଚ୍ୟ । ୨୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଧ୍ବନେରନ୍ତର୍ଗତଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ଜ୍ୟୋତିରନ୍ତର୍ଗତଂ ମନଃ ।

ତନ୍ମନୋ ବିଲୟଂ ଯାତି ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ । ୨୮ ।

ଅର୍ଥ—ଜ୍ୟୋତି ଧ୍ବନିର ଅନ୍ତର୍ଗତ, ମନ ଜ୍ୟୋତିର ଅନ୍ତର୍ଗତ, ସେହି
ମନ ବିଲୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପରମପଦକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୨୮

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ମିନ୍ ପରମଂ ଧ୍ୟାନଂ ତତ୍ତ୍ଵଧ୍ୟାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ଉଚ୍ୟତେ ।

ନାରିମୂଳେ ସ୍ଥିତଂ ପଦଂ ନାଳଂ ତସ୍ୟ ଦଶାଙ୍ଗୁଳଂ । ୨୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ପଦ ପ୍ରାପ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟ ପରମଧ୍ୟାନ, ସେହି ଧ୍ୟାନକୁ
ବ୍ରହ୍ମକହନ୍ତି । ଆଉ ଜବମାନଙ୍କର ନାରିମୂଳରେ ଦଶାଙ୍ଗୁଳ ପରିମିତ
ଗୋଟିଏ ପଦ ନାଡ଼ ଅଛି । ୨୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କୋମଳଂ ତସ୍ୟ ତନ୍ମାଳଂ ନିମ୍ନପଦମଧୋମୁଖଂ ।

କଦଳୀମୁଷ୍ଟସଂକାଶଂ ତନ୍ମୁକାନ୍ତି ସୁନର୍ମଳଂ । ୩୦ ।

ଅର୍ଥ—ତାହାର ସେହି ନାଡ଼ ଅଛି କୋମଳ, ତାହାର ନିମ୍ନରେ ପଦ
ଅଛି ଏବଂ ସେ ଅଧୋମୁଖ, କଦଳୀ ମୁଷ୍ଟ ପରିଦର୍ଶେ ଆଉ ସୁନର୍ମଳ ଓ
ତନ୍ତ୍ରର କାନ୍ତିପରି ରମଣୀୟ ଅଟେ । ୩୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହୃଦ ସ୍ଥିତଂ ପକ୍ବଜମଶ୍ଚପତ୍ନଂ ସକର୍ଣ୍ଣକଂ କେଶରମଧ୍ୟନାଳଂ ।

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମାଦଂ ମୂଳସ୍ତୋ ବଦନ୍ତି ଧ୍ୟାୟନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଂ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରଧାନଂ ।

ଅର୍ଥ—ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅଶ୍ବତଳ ପଦ ଅଛି ସେ କର୍ଣ୍ଣିକାର
ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ତାହାର କେଶରର ମଧ୍ୟଭାଗ ଇନ୍ଦ୍ରବର୍ଣ୍ଣ, ଓ ଅକାର ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ

ମାତ୍ର ଅଟେ । ଏହାକୁ ମୁନିମାନେ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି । ୩୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଶାଳଦଳସମ୍ପନ୍ନଂ ସୁପ୍ରଭଂ ତତ୍ତ୍ୱ ନିର୍ମଳଂ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟଂ ଜ୍ଞାନଂ ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ । ୩୨ ।

ଅର୍ଥ—ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣର ଅନ୍ତଃକରଣରେ ବିଶାଳ ଦଳ ଭୂଷିତ ଉତ୍ତମପ୍ରଭାସ୍ମିନ, ସୁନିର୍ମଳ, ନିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦମୟ ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ହୁଏ ତେତେବେଳେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ପରମପଦ ଲଭ ହୁଏ । ୩୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଦୂର୍ବିଜ୍ଞେୟଂ ଦୁର୍ଗୁରୂର୍ଧ୍ୟଂ ଦୁଃଖଗମ୍ୟଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।

ଅଧୋମୁଖଂ ଯଥା ଗତ୍ୱା ଦୁଃସ୍ୟଂ କେନ ଗଚ୍ଛତି । ୩୩ ।

ଅର୍ଥ—ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଦୂର୍ବିଜ୍ଞେୟ, ଦୁର୍ଗୁରୂର୍ଧ୍ୟ ଦୁଃଖଗମ୍ୟ ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ ଦୁଃସ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କାହିଁକି ପ୍ରବେଶ କରେ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ରାଗବାନୁବାଚ ।

କତାୟାଂ ବାସୁମାକୃଷ୍ୟ ପୁରତୋଦରସଂସ୍ଥିତଃ ।

ତତୋଽଗ୍ନି ଦେହମଧ୍ୟସ୍ତଂ ଧ୍ୟାୟେତ୍ତମବନାୟତଂ । ୩୪ ।

ଅର୍ଥ—ରାଗବାନ୍ କହିଲେ ଯୋଗ ପ୍ରଥମ ଇନ୍ଦ୍ରାନାଥୀରେ ବାସୁକୁ ଆକର୍ଷଣ କରି ଉଦରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିବ । ତତ୍ପରେ ଅଗ୍ନିଦେହ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁରୁଷକୁ ଧ୍ୟାନ କରିବ । ୩୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହଂସଃ ବିଧସଂଯୁକ୍ତଂ ବହିମନ୍ତ୍ରାଳମଧ୍ୟଗଂ ।

ଧ୍ୟାୟେଦ୍ବୁଦ୍ଧିଃ ଯଃ ପଶ୍ଚାଦନ୍ତଃପିଙ୍ଗଳୟା ପୁନଃ । ୩୫ ।

ଅର୍ଥ - କ୍ରମେ ଯଥାବିଧି ହଂସମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ବହିମନ୍ତ୍ରାଳ

ମଧ୍ୟଗତ ପଦାର୍ଥକୁ ଚନ୍ଦ୍ରା କରବ । ତତ୍ପରେ ପୁନର୍ବାସ ପିଙ୍ଗଳା ନାଭିର
ଗାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ତଃବୃତ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟ କରବ । ୩୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତତଃ ପିଙ୍ଗଳୟା ପୂର୍ବଂ ନାମ ଦକ୍ଷିଣୟା ସୁଧୀଃ ।

ଅଧୋମୁଖକୁ ହୃଦୟଂ ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ପ୍ରଣବେନ ହୁ । ୩୬ ।

ଅର୍ଥ—ତଦନନ୍ତର ସୁଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପିଙ୍ଗଳା ନାଭିର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୂର୍ବ
ଅଞ୍ଚ ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରତି ନାଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ବାମ ଭାଗରେ ଅଧୋମୁଖସ୍ଥିତ
ହୃଦୟପଦକୁ ପ୍ରଣବଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଧୃତ କରବ । ୩୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗରୁଡ଼ୁ ପଦ୍ମକୋଷାନ୍ତଃ ବିକର୍ଷେଦ୍ଦ୍ୟୁଧାତୁତଂ ପୁନଃ ।

ତତଃ ପଞ୍ଚାଭ୍ରବେପୁର୍ବଂ ପର୍ବଗାନ୍ତେ ସୁଖାବହଂ । ୩୭ ।

ଅର୍ଥ—ଏହିପରି ପଦ୍ମକୋଷର ଅନ୍ତରାଳକୁ ଯାଇ ଅକର୍ଷଣ
ପୂର୍ବକ ପୁନର୍ବାସ ବ୍ୟାହତ ହିୟାର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରବ । ତତ୍ପରେ
ପମସ୍ତ ଶରୀରରେ ସେହି ପଦ୍ମ ସୁଖକର ହେବ । ୩୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଷ୍ଟପଦଂ ହୁ ହୃଦୟଂ ଦ୍ୱାବିଂଶ କେଶରଂ ତଥା ।

ଅଷ୍ଟପଦସ୍ଥିତଂ ଧ୍ୟାୟେଦକ୍ରାନ୍ତାଦ୍ୟା ଦଶ ଦେବତାଃ । ୩୮ ।

ଅର୍ଥ—ପ୍ରାଣମାନଙ୍କର ହୃଦୟରେ ବସିଗଠି କେଶର ଓ ଆଠଗୋଟି
ପଦ୍ମକୁ ଯେଉଁ ପଦ୍ମ ଅଛି ସେହି ପଦ୍ମର ଆଠଗୋଟି ପଦ୍ମସ୍ଥିତ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି
ଦଶଗୋଟି ଦେବତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଓ ମୁକ୍ତି କରବ । ୩୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟଗତୋ ଭୁକ୍ତର୍ହ୍ନନୋର୍ମଧ୍ୟେ ଗତଃ ଶଶୀ ।

ଶଶି ମଧ୍ୟଗତୋ ବହୁର୍ବହିର୍ମଧ୍ୟଗତା ପ୍ରଭା । ୩୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ପଦ୍ମର ମଧ୍ୟଗତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲେ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ

ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉଦୟ ହେବ । ତତ୍ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଅଗ୍ନିର
ଅବର୍ତ୍ତବ ହେଲେ ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପ୍ରଭା ଜାନ୍ତୁଲ୍ୟମାନ ହେବ । ୩୫ ।

ଶ୍ଳୋକ ୫ ।

ପ୍ରଭାମଧ୍ୟଗତଂ ପୀଠଂ ନାନାରହ ପ୍ରବେଦ୍ଧିତଂ ।

ଅନେକ ରହସ୍ୟଂଶ୍ଚଂ ଜ୍ଞାନନାର୍ତ୍ତମପ୍ରଭଂ । ୪୦ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ପ୍ରଭାର ଅବ୍ୟକ୍ତରେ ନାନାବିଧ ରହସ୍ୟମାନୀଣୀ ଗୋଟିଏ
ପୀଠ ଅଛି, ସେହି ପୀଠର ପ୍ରଭା ରହସ୍ୟର କାନ୍ତି, ଅଗ୍ନିକଣା ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ
କରଣ ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏ । ୪୦ ।

ଶ୍ଳୋକ ୬ ।

ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତଂ ଦେବଂ ନାରାୟଣ ମନାମୟଂ ।

ଶ୍ରୀବତ୍ସକୌସ୍ତୁଭେରସ୍ତଂ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷମଚ୍ୟୁତଂ । ୪୧ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ପୀଠ ପ୍ରଭାର ଅବ୍ୟକ୍ତରେ ନାରାୟଣ ଦେବଦେବ ନାରାୟଣ
ଅବସ୍ଥାନ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ବସସ୍ଥଳ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଓ କୌସ୍ତୁଭମଣିରେ
ଶୋଭାପାଏ, ଏବଂ ତନ୍ମୁଁ ପ୍ରସଂସ୍ତ ପୁଣ୍ଡରୀକା . ଭୂଲ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଓ ସେ
ଅଚ୍ୟୁତ । ୪୧ ।

ଶ୍ଳୋକ ୭ ।

ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ଭୂଷଣଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମେବ ଚ ।

ଧନୁର୍ଭୈବ ଚ ବାଣାଦି ଅସ୍ତ୍ରବାହୁଧରଂ ହରଂ । ୪୨ ।

ଅର୍ଥ—ତାହାଙ୍କର ହସ୍ତରେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ଓ ପଦ୍ମ ଅଛି, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଳଙ୍କାର-
ରେତାହାଙ୍କ ଶରୀର ଅଳଙ୍କୃତ ହୋଇଅଛି, ତାହାଙ୍କର ଆଠଗୋଟି ବାହୁ,
ସେହି ବାହୁମାନଙ୍କରେ ଶର ଧନୁ ପ୍ରଭୃତି ଅସ୍ତ୍ର ଶୋଭା ପାଏ ଓ ସେ ହର
ନାମରେ ପରିଚିତ । ୪୨ ।

ଶ୍ଳୋକ ୮ ।

ପଦ୍ମକଞ୍ଜିକୃପଂକାଶଂ ଚକ୍ରକାଞ୍ଚନସମ୍ପନ୍ନିତଂ ।

ଶୁଭାଞ୍ଜିକସଂକାଶଂ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତମପ୍ରଭଂ । ୪୩ ।

ଅର୍ଥ—ତାହାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ମର କେଶର ଓ ତପ୍ରକାଞ୍ଚନ ଭୂଲ୍ୟ ସୁନର୍ମଳ । ଦେହର ଲବଣ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ମଣି ଭୂଲ୍ୟ ଅତି ସୁନ୍ଦର ।

ଶ୍ଳୋକ ୪ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟକୋଟି ପ୍ରଜାକାଶଂ ଚନ୍ଦ୍ରକୋଟି ସୁଶୀତଳଂ ।

କେୟୁରନୃସିଂହୀ ପଦ୍ମବାଂ କଟିପୁଷ୍ପ ନିର୍ମଳଂ । ୪୪ ।

ଅର୍ଥ—ତାଙ୍କ ଶରୀରର ତେଜ କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭୂଲ୍ୟ, ଏବଂ ଶୀତଳତା କୋଟି ଚନ୍ଦ୍ରଭୂଲ୍ୟ । ଆଉ ତାହାଙ୍କର ଚରଣଯୁଗଳ ନୃପର ଓ କେୟୁରରେ ଶୋଭା ପାଏ ଏବଂ ସୁନର୍ମଳ କଟିଦେଶରେ କଟିପୁଷ୍ପ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଅତିସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ ।

ଶ୍ଳୋକ ୫ ।

କୃତେ ଶ୍ରେତଂ ହରିଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ରେତାୟାଂ କାଳବର୍ତ୍ତକଂ ।

ଦ୍ୱାପରେ ପୀତବର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଜଳି କାଳବର୍ଣ୍ଣଂ କଳୋ ଯୁଗେ । ୪୫ ।

ଅର୍ଥ—ଯେହୁ ହରିଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଶ୍ରେତବର୍ଣ୍ଣ, ତୃତୀୟାୟୁରେ କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ, ଦ୍ୱାପରଯୁଗରେ ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ଓ କଳିଯୁଗରେ କୃଷ୍ଣ-ବର୍ଣ୍ଣ ଜାଣିବ । ୪୫ ।

ଶ୍ଳୋକ ୬ ।

ଶୁକଂ ପୁଷ୍ପଂ ନିରାକାରଂ ନିର୍ବିକଳ୍ପଂ ନିରଞ୍ଜନଂ ।

ଅପ୍ରମେୟ ମଳଂ ଦେବଂ ତଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ପୁରୁଷୋତ୍ତମଂ । ୪୬ ।

ଅର୍ଥ—ତାହାଙ୍କୁ ଶୁକ, ପୁଷ୍ପ, ନିରାକାର, ନିର୍ବିକଳ୍ପ, ନିରଞ୍ଜନ, ଅପ୍ରମେୟ, ଅଜ, ବେଦଦେବ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବୋଲି ଜାଣିବ । ୪୬ ।

ଶ୍ଳୋକ ୭ ।

ତେନାଗ୍ନି ବର୍ତ୍ତିତଂ ଯୋଗେନ୍ଦ୍ରିୟମଂ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାପକଂ ।

କାରଣଂ ହେତୁନିର୍ବାଣଂ ହେତୁସାଧନ ବର୍ଜିତଂ । ୪୭ ।

ଅର୍ଥ—ଅଗ୍ନିବର୍ତ୍ତ ସଂଯୋଗରେ ଯେପରି ନିର୍ଯ୍ୟୁମ ଜ୍ୟୋତି ଉଠେ
ସେହିପରି ଯୋଗବଦ୍ଧି ଦ୍ଵାରା ତାହାଙ୍କର ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଅଧିକ
କଣ କହିବୁଁ ସେ ନିର୍ବାଣର ହେତୁ ଓ କାରଣ, ଏବଂ ହେତୁ ସାଧନ
ବର୍ଜିତ । ୩୭ ।

ଶ୍ଳୋକ ୪ ।

ଅମାତ ଶବ୍ଦରହିତଃ ସ୍ଵରବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଜିତଃ ।

ନାଦବନ୍ଧୁକଳାତତଃ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ଯ ବେଦବିତ୍ । ୩୮ ।

ଅର୍ଥ—ସେ ମାତ୍ରାଶୂନ୍ୟ, ଶବ୍ଦଶୂନ୍ୟ, ସ୍ଵର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଜିତ, ନାଦ
ବନ୍ଧୁ ଏବଂ କଳାର ଅତୀତ, ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ଜାଣେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ବେଦ-
ବିତ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ବେଦଜ୍ଞ । ୩୮ ।

ଶ୍ଳୋକ ୫ ।

ଅକୂର୍ନ୍ନ ଉବାଚ ।

ଅଦୃଶ୍ୟ ଭବନା ନାସ୍ତି ଦୃଶ୍ୟମାନୋ ବିନଶ୍ୟତ ।

ଅବର୍ଣ୍ଣମକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ କଥଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ତି ଯୋଗିନଃ । ୩୯ ।

ଅର୍ଥ—ଅକୂର୍ନ୍ନ କହିଲେ ଯେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ଭବନା ହୋଇ
ପାରେ ନାହିଁ, ଆଉ ଦେଖିବାମାନେ ଯେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାନ୍ତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ
ଅକ୍ଷରରେ ଯେ ଅପ୍ରକାଶିତ ସେହି ବ୍ରହ୍ମକୁ ଯୋଗୀମାନେ କପରି ଧ୍ୟାନ
କରନ୍ତି । ୩୯ ।

ଶ୍ଳୋକ ୬ ।

ଶ୍ରୀ ରଗବାନୁବାଚ ।

ଅନ୍ତଃପୂର୍ଣ୍ଣଂ ବହିଃପୂର୍ଣ୍ଣଂ ମଧ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣଂ ତଥାତ୍ମନଃ ।

ପର୍ବତମୂର୍ତ୍ତିମାତ୍ମନଂ ପମାଧ୍ୟେଷ୍ଠସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ । ୪୦ ।

ଅର୍ଥ—ରଗବାନ୍ କହିଲେ ଯାହାର ଅନ୍ତଃକରଣ, ବହିର୍ଭାଗ, ଓ
ମଧ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ତାହାର ଆତ୍ମା ସର୍ବ ବିଷୟରେ ପ୍ରମାଣ
ପ୍ରକାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବକୁ ଧାରଣ କରେ । ଜାଣ, ଏହି ସମାଧିର ଲକ୍ଷଣ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯଦା ପଶ୍ୟେନ୍ନମାଧ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ ।

ଯଦପୂର୍ଣ୍ଣେତ୍ ଖଗାକାରଂ ଇଷ୍ଟ କାଳଂ ବିଚାରୟେତ୍ । ୫୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେତେବେଳେ ସକଳ ସଦାର୍ଥକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଦେଖିପାରେ
ସେ ସମୟରେ ତାହାର ସମାଧି ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଯେଉଁ କାଳରେ
ସେ ପକ୍ଷୀର ଆକାରକୁ ଦେଖି ପାରିବ ସେହି କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚାରପର-
ସୂତା ହେବା ଉଚିତ । ୫୧ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଖମଧ୍ୟେ କୁରୁ ଗୁମ୍ଫାନମାମ୍ବଧ୍ୟେ ଚ ଖଂ କୁରୁ ।

ଆମ୍ବାନଂ ସ୍ବେ ଲୟଂ କୃତ୍ବା ନ କିଞ୍ଚିଦପି ଚନ୍ତୟେତ୍ । ୫୨ ।

ଅର୍ଥ—ଆକାଶ ମଧ୍ୟରେ ଆମ୍ବାକୁ ସ୍ଥିର କର ଏବଂ ଆମ୍ବା ମଧ୍ୟରେ
ଆକାଶକୁ ସ୍ଥିର କର । ଆମ୍ବାକୁ ଏହିପରି ସ୍ବାକାୟପଦରେ ରଖି ପାରିଲେ
ହଜାର ବିଷୟ କହିମନ୍ତ ରହିବ ନାହିଁ । ୫୨ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଭିନ୍ନେ କୁମ୍ଭେ ଯଥାକାଶୋ ମହାକାଶୋ ବିଲ୍ଲାୟତେ ।

ଭିନ୍ନେ ଚ ପ୍ରକୃତେ ଦେହେ ତଥାମ୍ବା ପରମାମ୍ବାନା । ୫୩ ।

ଅର୍ଥ—ଯେପରି କୁମ୍ଭ ଭାଙ୍ଗିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଆକାଶ ମହାକା-
ଶରେ ବିଲ୍ଲାତ ହୁଏ ସେହିପରି ଦେହର ପ୍ରାକୃତ ଦେହ ବିଲ୍ଲାତ ହେଲେ
ପରମାମ୍ବାଠାରେ ଆମ୍ବାର ବିଲ୍ଲାତ ହୁଏ । ୫୩ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ତଦେଶଂ ପରମାମ୍ବାନଂ ସ୍ମରେତ୍ ପାଥ ଅନନ୍ୟଭାକ୍ ।

ହୃଦୟଂ କର୍ତ୍ତ୍ତିକାମଧ୍ୟେ ଶୁଦ୍ଧାଗ୍ନି ଶିଖାକୃତଃ । ୫୪ ।

ଅର୍ଥ—ହେ ପାଥ ଏହି ନିମିତ୍ତ ହୃଦୟପଦ୍ମସ୍ଥିତ କର୍ତ୍ତ୍ତିକା ମଧ୍ୟରେ
ଶୁଦ୍ଧାଗ୍ନି ଅଗ୍ନିଶିଖା ଭୂଜ୍ୟ ଯେ ପରମାମ୍ବାର ସ୍ଥାନ ଅଛି ତାହାକୁ
ଏକ ମନ୍ତ୍ରରେ ଧ୍ୟାନକରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ୫୪ ।

ଶ୍ଳୋକ ୧ ।

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠାପୂର୍ବନଂ ଧ୍ୟେୟଂ ଧ୍ୟାୟେନ୍ନପୂର୍ବମେବଂ ।

ଅନ୍ଧାରୁଦ୍ଧୋ ଗଜାରୂଢ଼ଃ ସଂଗ୍ରାମେ ସଂକଟେ ରାଣଃ । ୫୫ ।

ଅର୍ଥ — ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧ୍ୟାନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
କାରଣ ଅନ୍ଧ ଉପରେ, ଗଜ ଉପରେ, ସଂଗ୍ରାମରେ ବା ସଙ୍କଟରଣରେ
ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଚ୍ୟୁତ ହେବ ନାହିଁ । ୫୫ ।

ଶ୍ଳୋକ ୨ ।

ଏତଦେବ ସଦାଧ୍ୟାୟେୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷେତ ।

ଆସୀନୋ ବା ଶୟାନୋ ବା ଗଞ୍ଜନ୍ ଇଷ୍ଟନୁଦାଶୁଚଃ । ୫୬ ।

ଅର୍ଥ — ପ୍ରାଣୀ ବସିଥାଉ, ବା ଶୋଇଥାଉ, ଯାଉଥାଉ ଅଥବା ଠିଆ
ହୋଇଥାଉ ସର୍ବଦା ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ-ଧ୍ୟେୟ ଇଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ ଇଷ୍ଟସ୍ତୁ
ପରବ୍ରହ୍ମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ୫୬ ।

ଶ୍ଳୋକ ୩ ।

ତସ୍ମାୟର୍ବ ପ୍ରସନ୍ନେନ ଯୋଗଯୁକ୍ତୋ ରବାଜୁନଃ ।

ଯୋଗିନାମପି ସର୍ବେଷାଂ ମହାହେନାନ୍ତରାମ୍ଭବନାଃ । ୫୭ ।

ଅର୍ଥ — ହେ ଅଜୁନ ଏଥିପକାଶେ କହୁଛି ଯେ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବ ପ୍ରସନ୍ନରେ
ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଇବା ନିମିତ୍ତ ଯୋଗର ଅନୁଷ୍ଠାନ କର । ଯୋଗିଗଣ ତଦୃତ-
ଚିତ୍ତ ହୋଇ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଇବାପାଇଁ ଯୋଗାନୁଷ୍ଠାନ
କରନ୍ତି । ୫୭ ।

ଶ୍ଳୋକ ୪ ।

ବିଷୟାସକ୍ରେଷ୍ଟେବେଦଂ ଶାନ୍ତମନ୍ତସ୍ୟ ଦର୍ପଣଂ ।

ଅନଳସ୍ଥିତଶ୍ଚାନସ୍ୟ ମୋହଭ୍ରାନ୍ତୋ ବିବେକତା । ୫୮ ।

ଅର୍ଥ — ଅନ୍ତଃକ୍ଷରେ ଦର୍ପଣ ଯେଉଁ, ସେହିପରି ଜନନକ୍ଷରେ
ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ସେହିପରି । ତାହା ନ ହେଲେ ଅଗ୍ନିର ପ୍ରବ ହେଉନ ମୋହ-
ମୁଗ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିବେକୋଦୟ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ୫୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସର୍ବସ୍ତକକ୍ଷୁଦ୍ରମୁକ୍ତଃ ପଶ୍ୟେଦାମ୍ବାନମାମ୍ବାନଃ ।

ନିରାଳୟେ ପଦେ ଶୂନ୍ୟେ ଯତ୍ନେନ ଉପକ୍ରାମୁତେ । ୫୧ ।

ଅର୍ଥ—ଅଧିକ କଣ କହିବା ସେ କ୍ଷୁଦ୍ର ସକଳ ପ୍ରକାର ବାସନାକୁ
କ୍ଷୁଦ୍ର ଛୋଟ ଛୋଟ ତାହାର ଅଲଗା ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସେ
ନିରାଳ ପ୍ରକାଶ ହୁଏ ତାହାହାର ଅମ୍ବାରେ ଅମ୍ବାବନ୍ଧର ଦର୍ଶନ ହୁଏ । ୫୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତଦ୍ଦୂର୍ଗମଭ୍ୟସେନ୍ନିତ୍ୟଂ ଧ୍ୟାନମେତଦ୍ଧି ସୋପିନାଂ ।

ନିରାଳୟେ ପଦେ ପ୍ରାପ୍ତେ ଚିତ୍ତେ ବଲ୍ଲୟତାଂ ଗତେ । ୫୦ ।

ଅର୍ଥ—ଅତଏବ ଯାହାଠାରୁ ସେହି ଦେହ ନାହାରେ ସର୍ବଦା
ତାହାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଜାଣି, ଏହି ସୋପିନାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ
ନିରାଳୟ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଚିତ୍ତର ବଲ୍ଲୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୫୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ କ୍ରିୟାଃ ସର୍ବା ଯସ୍ମିନ୍ନଦୃଷ୍ଟେ ସର୍ବବରେ ।

ଶିଳାମୁଦାରୁ ରଚିତା ଦେବତା ବୁଦ୍ଧିକଳ୍ପତା । ୨୧ ।

ଅର୍ଥ—ତଥୁର ପରବର ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥର ଦର୍ଶନ ଲାଭ ହୁଏ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର
ଜଗତ୍ ସମସ୍ତ କ୍ରିୟା କର୍ମ ନିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ । ଅଧିକ କଣ କହିବା ସେହି
ସମସ୍ତରେ ବୁଦ୍ଧି କଳ୍ପିତ ଶିଳା, ମୂର୍ତ୍ତିକା ଓ ଦାରୁପ୍ରତିମା ପ୍ରତି ଆତ୍ମର
ରଚନା ନାହିଁ । ୨୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକଳ୍ପିତଂ ସ୍ବୟଂ ଜ୍ୟୋତିରମ୍ବୁନୋ ଦେବତା ନ କଂ ।

ନିବନ୍ଧୋ ଦେବାଳୟଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ଜାବୋ ଦେବଃ ସଦାଶିବଃ । ୨୨ ।

ଅର୍ଥ—ମନମଥରେ ଶବ୍ଦେତଳା କରି ଦେଖି ସେ ଅକଳ୍ପିତ
ଜ୍ୟୋତି ଆତ୍ମାରୁ ସମୁଦ୍ଭୂତ ହୁଏ ସେ କଣ ଦେବତା ନୁହେଁ । ଯଥାର୍ଥ
ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହେଲେ ଦେହର ଦେହ ଦେବାଳୟ ଏବଂ ଜଗତ୍ ସଦାଶିବ
ଦେବତା । ୨୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତ୍ୟକ୍ତେଦଞ୍ଜନ ନିର୍ମାଲ୍ୟଂ ସୋଽହଂଭାବେନ ପୂଜୟେତ୍ । ୨୩ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଦେବତାର ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବାକୁ ହେଲେ ଅଞ୍ଜନରୂପ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଓ ସୋଽହଂ ମନ୍ତ୍ରରେ ପୂଜା କରବ । ୨୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସ୍ୱଦେହେ ପୂଜୟେଦେବଂ ନାନ୍ୟ ଦେହେ କଦାଚନ ।

ସ୍ୱଦେହୋପାୟମଞ୍ଜାତ୍ୱା ଭକ୍ଷାମଟ୍ଟଠ ଦୁର୍ମତଃ । ୨୪ ।

ଅର୍ଥ—ଜିଜ୍ଞାସା ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ନେ-
ତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କର ପୂଜା କରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୱର୍ଗସ୍ଥ ଉପାୟ ପ୍ରତି ଭ୍ରୁଷ୍ଟେଷ ନ କରି କାଳଯାପନ କରେ ସେ
ଦୁର୍ମତର ଗୁହରେ ଅନ୍ଧାଦି ଅର୍ଥେ, ଅସ୍ଥିତା ଦୋଷରୁ ଭକ୍ଷାର୍ଥରେ ପର୍ଯ୍ୟ-
ନ୍ତନ କରେ । ୨୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସ୍ତନଂ ମାନ ମଳତ୍ୟାଗଃ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରସ୍ପନ୍ଦିତ୍ରୟଃ ।

ଅରେଦ ଦର୍ଶନଂ ଧ୍ୟାନଂ ଜ୍ଞାନଂ ନିର୍ବିଷୟଂ ମନଃ । ୨୫ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମନର ମାଳିନ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପାରେ ତାହାର
ସେହି ସ୍ତନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ କରିପାରେ ତାହାର ସେହି ପବିତ୍ରତା,
ଅରେଦ ଦର୍ଶନର ନାମ ଧ୍ୟାନ ଓ ବିଷୟ ବାସନା ବିହୀନ ଅନ୍ତଃକର-
ଣକୁ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ୨୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅତିକ୍ରିୟ ପର ପୂଜା ମୌନମେବ ପରେ ତପଃ ।

ଅତିକ୍ରିୟ ପରେ ଯୋଗଃ ଅତିକ୍ରିୟ ପରଂ ସୁଖଂ । ୨୬ ।

ଅର୍ଥ—ଜୀବର ଯେ କ୍ରିୟାଶୂନ୍ୟତା ତାହାର ନାମ ପରମ ପୂଜା, ମୌ-
ନାବଲମ୍ବନ ପ୍ରଧାନ ତପ, ଚନ୍ଦ୍ରା ବିହୀନତା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଯୋଗ ଏବଂ ଲଜ୍ଜାର
ଅଭାବ ପ୍ରକୃତ ସୁଖ ବୋଲି କଥିତ ହୋଇଅଛି । ୨୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନାସ୍ତି ଶାନ୍ତେଃ ପରୋ ମନ୍ତ୍ରୋ ନ ଦେବନ୍ତାମୁନଃ ପରଃ ।

ନାନୁସନ୍ଧେଃ ପରଃ ପୂଜା ନ ତୁ ଚତ୍ସେଃ ପରଂ ଫଳଂ । ୭୭ ।

ଅର୍ଥ—ବ୍ରହ୍ମ ଅପେକ୍ଷା ଆଉ ମନ୍ତ୍ର ନାହିଁ, ଆତ୍ମାଠାରୁ ଆଉ ପ୍ରଧାନ ଦେବତା ନାହିଁ, ଅନୁସନ୍ଧାନଠାରୁ ପୂଜା ଆଉ ନାହିଁ ଏବଂ ଚତ୍ସିଠାରୁ ଫଳ ଆଉ ନାହିଁ । ୭୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଘଟେ ଭକ୍ତେ ଘଟାକାଶୋ ମହାକାଶୋ ବିଲୀୟତେ ।

ଦେହାଭାବେ ତଥା ଯୋଗୀ ସ୍ବରୂପେ ପରମାତ୍ମନ । ୭୮ ।

ଅର୍ଥ—ଯେପରି ଘଟ ଭଙ୍ଗିଗଲେ ତତ୍ତ୍ୱଧ୍ୟକ୍ଷି ତି ଆକାଶ ମହାକାଶରେ ଲୀନ ହୁଏ, ସେହିପରି ଯୋଗୀର ଦେହ ବିନଷ୍ଟ ହେଲେ ପରମାତ୍ମାରେ ଲୀନ ହୁଏ । ୭୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯଦି ଯଦି ମନୋ ଯାତି ତଦି ତଦି ସମାଧୟଃ । ୭୯ ।

ଅର୍ଥ—ସଂକ୍ଷେପରେ କହୁଅଛି ଶୁଣ, ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ମନ ଯାଏ ସେହି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ସମାଧର ସଂସ୍ପର୍ଶ ହୁଏ । ୭୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବାସନାସୁ ବିଲୀନାସୁ ଚିତ୍ତେ ନିର୍ବିଷୟଂ ମନଃ ।

ଯସ୍ୟ ନିର୍ବିଷୟଂ ଚେତୋ ଜାତମ୍ମୁକ୍ତଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ । ୮୦ ।

ଅର୍ଥ—ବାସନା ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ମନ ନିର୍ବିଷୟ ହୋଇ ଯାଏ, ଯେ ନିର୍ବାସନ ଚିତ୍ତ ତାହାକୁ ଜାତମୁକ୍ତ କହନ୍ତି । ୮୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କିଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମି କିଂ କ୍ଷେମି କିଂ ଶୁଦ୍ଧମିତ୍ୟକ୍ଷମି କିଂ ।

ଆତ୍ମନା ପୂରିତଂ ବିଷଂ ମହାକଲୋଽମୂଳା ଯଥା । ୮୧ ।

ଅର୍ଥ—କଣ୍ଟାନ୍ତ କାଳୀନ ମହାଜଳ ସ୍ବରୂପ ଆତ୍ମାହାରୀ ଯେପରି ଏହି

ସଂସାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ, ସେହିପରି ଜୀବର ଅନ୍ତରେ କଣ କରବ ?
କୁଆଡ଼କୁ ଯିବ ? କଣ ଗ୍ରହଣ -କରବ ? କଣ ପରିତ୍ୟାଗ କରବ ?
ଇତ୍ୟାଦି ଚିନ୍ତା ବଳବତ୍ତର ହୁଏ । ୭୧ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ନୈବ କଣ୍ଠିପୁରେ ବନ୍ଧୋ ମୋକ୍ଷଦୋହଧନା ରବେତ ।

ବନ୍ଧମୋକ୍ଷ ବିକଳୋଽୟଂ କ୍ଷିପିତଜ୍ଞାନଲକ୍ଷଣଂ । ୭୨ ।

ଅର୍ଥ—ବିବେଚନା କର ଦେଖ ଏହା ଅପେକ୍ଷା ବନ୍ଧନ ଅତି ନାହିଁ
ଏଥିରୁ ଉଦ୍‌ଘାଟି ହୋଇ ପାରିଲେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲା । ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ
ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନାଜ୍ଞାନ ଭ୍ରମ ନିକଟରେ କହିଲ । ୭୨ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଯଦସ୍ତି ଯଦ୍ଭବ ତଦାମୃତପଂ

ନ ଶୂନ୍ୟତୋ ଭବ ନ ଶୂନ୍ୟଦସ୍ତି ।

ସ୍ୱଭାବସମ୍ବିତ୍ ପ୍ରତିଭାତ କେବଳା

ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଗୃହ୍ୟତେ ତ ମୃଷା ବିକଳୁନା । ୭୩ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ସଂସାରରେ ଯାହା ଅଛି ଏବଂ ଯାହା ଶୋଭା ପାଉଅଛି
ସେହି ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଜାଣ । ତଦ୍‌ଭିନ୍ନ ଅତି କିଛି ନାହିଁ କି ପ୍ରକାଶ ପାଏ
ନାହିଁ । କେବଳ ସ୍ୱଭାବଶକ୍ତିରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିଭାତ ହୁଏ । ଏହି
ପଦାର୍ଥ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଓ ଗ୍ରହ୍ୟତା, ଅତି ସବୁ ବିଶ୍ୱର ମିଥ୍ୟା । ୭୩ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ନ ବନ୍ଧୋଽସ୍ତି ନ ମୋକ୍ଷୋ ବା ବ୍ରହ୍ମେ ବାସ୍ତି ନିରାମୟଂ ।

ନୈକମସ୍ତି ନଚ ଦ୍ୱିତଂ ସର୍ବତ୍ରାତ୍ମା ବିଜ୍ଞମୃତେ । ୭୪ ।

ଅର୍ଥ—ବିବେଚନା କର ଓକିଣିଲେ ଜୀବର ବନ୍ଧ ବା ମୋକ୍ଷ କିଛି
ମାତ୍ର ନାହିଁ । କେବଳ ନିରାମୟ ଏକମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ବିଶିଷ୍ଟମାନ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି । ତହିଁରେ କୈତବ ବା ଅକୈତବ ରାବ ନାହିଁ । ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟ
ରୂପରେ ବିଜ୍ଞମୃତି ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୭୪ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଶ୍ରୀ ରଗବାନୁବାନ ।

ଗୀତାସାଧୁ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟମି ତୁଭ୍ୟଂ ପାଥ ପୁରୋଦିତଂ ।

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ସୁକ୍ରାୟା ସର୍ବବେଦାନ୍ତ ପାରମଃ । ୭୫ ।

ଅର୍ଥ — ରଗବାନୁ କହିଲେ ହେ ପାଥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେଉଁ ରଗବଦ୍‌ଗୀତା
ପୂର୍ବରୁ କହିଥିଲ ତାହାର ଯେ ସାର କଥା ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ୍ଭଙ୍କ
କହିବ । ଅୟା ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗସୁକ୍ର ଏବଂ ସର୍ବ ବେଦାନ୍ତର ପାରମ । ୭୫ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଅମ୍ଭଲଭଃ ପରେ ନାନ୍ୟ ଅସ୍ତଦେହାଦି ବର୍ଜିତଃ ।

ରୂପାଦିଜ୍ଞାନ ଦେହାନ୍ତଃକରଣଭାଦି ଲେଚନଂ । ୭୬ ।

ଅର୍ଥ — ଅମ୍ଭଲଭ ହୁ ପରମ ଲଭ, ତା ଠାରୁ ଉଚ୍ଛ୍ଵେଷ୍ଟ ଲଭ ଅଉ
କିଛି ନାହିଁ । ସେହି ଅମ୍ଭା ଦେହାଦି ବର୍ଜିତ ଅଉ ରୂପାଦି ଜ୍ଞାନ, ଅଉ
ଦେହାନ୍ତରସ୍ଥ ଲେଚନାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତାହାର କାରଣ । ୭୬ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ବିଜ୍ଞାନରହିତଃ ପ୍ରାଣଃ ସ୍ଵପ୍ନପ୍ରୋଽଂଶଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତେ ।

ନାହମାୟା ତ ଦୁଃଖାଦି ସଂସାରାଦି ସମନ୍ୱୟାତ୍ । ୭୭ ।

ଅର୍ଥ — ପ୍ରାଣ ବିଜ୍ଞାନ ରହିଲେ ମୁଁ ଶୋଇ ଥିଲ ଏହିରୂପ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
ହୁଏ । ମୁଁ ଅୟା ମୋହର ସଂସାରାଦି ସଂସର୍ଗକ୍ଷଣରୁ କୌଣସି ସୁଖ
ହାସ ନାହିଁ । ୭୭ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନବଦ୍‌ଘସ୍ତାତ୍ ସ୍ଵର୍ଗାତ୍ ସ୍ଵର୍ଗାତ୍ ସ୍ଵର୍ଗାତ୍ ।

ବୈଦ୍ୟତୋଽଗ୍ନିରବାବାଶେ ହୃଦୟେ ଅମ୍ଭନାମ୍ଭନ । ୭୮ ।

ଅର୍ଥ — ସେହିପରି ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ ଅଗ୍ନି ଘସ୍ତ୍ରପାଏ ସେହିପରି ଅୟା ସ୍ଵୟଂ
ପ୍ରଜାୟ କରେ । ଅଉ ସେପରି ଅକାଶରେ ବୈଦ୍ୟତାଗ୍ନି ପ୍ରକାଶ ହୁଏ
ସେହିପରି ଅୟା ହୃଦୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ୭୮ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଶ୍ରୋତାଦାନ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ସ୍ବଂ ସୁମାସାନମାସୁନା ।

ସର୍ବତ୍ରଃ ସର୍ବଦର୍ଶୀ ଚ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞସ୍ତାନ ପଶ୍ୟତ । ୨୧ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରୋତାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜଣଙ୍କର କିଛି ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଧର୍ମଜ୍ଞ ସମ୍ବଦର୍ଶୀ ଅମ୍ଭା ସେହି ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଦର୍ଶନ କରେ । ୨୧ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଯଦା ପ୍ରକାଶତେ ହ୍ୟମ୍ଭା ପଟେଦାପୋକ୍ତଲଳିତ ।

ଜ୍ଞାନମୁପୁଦ୍ୟତେ ପୁଂସାଂ କ୍ଷୟାସ୍ତାପସ୍ୟ କର୍ମଣା । ୮୦ ।

ଅର୍ଥ—ଭୁକ୍ତ ଗ୍ରହାପ ପରି ଯେତେବେଳେ ଅମ୍ଭା ନିବିଡ଼ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ତେତେବେଳେ ପୁରୁଷର ପାପ ସକଳ କ୍ଷୟ ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ଭୁକ୍ତ ହୁଏ । ୮୦ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଯଥାଦର୍ଶିତଲପ୍ରଣୟ ପଶ୍ୟତ୍ୟାମ୍ଭାନମାସୁନା ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାମନ୍ଦ୍ରୀୟାର୍ଥାଂଶୁ ମହାବୁଦ୍ଧାନ୍ ପଞ୍ଚକଂ । ୮୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେପରି ନିର୍ପଣରେ ଚାହିଁଲେ ଅପଣାର ରୂପରୁ ଅପେ ଦେଖି ପାରେ ସେହିପରି ଅମ୍ଭା ରୂପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲେ ପଞ୍ଚମହାବୁଦ୍ଧର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୁଏ । ୮୧ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ମନୋବୁଦ୍ଧିରହଂକାରମବ୍ୟକ୍ତଂ ପୁରୁଷନ୍ତଥା ।

ପ୍ରସଙ୍ଗ୍ୟାୟ ପରନ୍ଧ୍ୟାସ୍ତୈବିନ୍ଦ୍ରୋଦ୍ଭବଜନୈର୍ବଚେତ । ୮୨ ।

ଅର୍ଥ—ମନ, ବୁଦ୍ଧି, ଅହଙ୍କାର, ଅନ୍ୟତ୍ର, ପୁରୁଷ, ଏହି ସକଳର ସଙ୍ଗୀତ ବାସ୍ତବ ସଂସାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ଦେଇ ଯାଏ । ୮୨ ।

ଶ୍ଳୋକ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମମଞ୍ଚିଳଂ ମନସାଭିନବେଣ୍ୟ ଚ ।

ମନଃସ୍ତୈବାପ୍ୟହଂକାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟ ଚ ପଶ୍ୟତ । ୮୩ ।

ଅଥ—ହେ ପାଣ୍ଡବ ମନରେ ଭକ୍ତିସ୍ୱ ସକଳ ଅଭିନବେଶ କର
ମନକୁ ଅହଙ୍କାରରେ ସ୍ଥାପନ କର । ୮୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅହଂକାରଂ ତଥା ବୁଝିତଂ ବୁଦ୍ଧିଃ ପ୍ରକଟାବଧି ।

ପ୍ରକୃତଂ ପରୁଷେ ସ୍ତାପ୍ୟ ପରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମଣି ନ୍ୟସେତ୍ । ୮୪ ।

ଅଥ—ତତ୍ପରେ ଅହଙ୍କାରକୁ ବୁଦ୍ଧିରେ, ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରକଟରେ, ପ୍ରକଟକୁ
ଧୂରରେ ସ୍ଥାପନ କରି ସେହି ପରୁଷକୁ ବ୍ରହ୍ମରେ ନ୍ୟାସ କରେ । ୮୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନବଦ୍ୱାରମିଦଂ ଗେହଂ ତପ୍ତଶାଂ ପଞ୍ଚସାକ୍ଷିକଂ ।

ସେଷଜ୍ଞାଧିଷ୍ଠିତଂ ବଦ୍ଧାନ୍ ଯୋ ବେଦ ସ କରଃ କବିଃ । ୮୫ ।

ଅଥ—ନବଦ୍ୱାର ବଶିଷ୍ଠ, ଗୁଣେଶ୍ୱର ଆଶ୍ୱସ୍ତ, ପଞ୍ଚବ୍ରତାମୂଳ, ଆତ୍ମା-
ଧିଷ୍ଠିତ ଦେହକୁ ଯେ ଜ୍ଞାନୀବ୍ୟକ୍ତି ଜାଣିପାରେ ତାହାକୁ ମହାକବି
ବୋଲି ଜାଣିବ । ୮୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଭ୍ୟାସେ ସହସ୍ରାଣି ବାଜପେୟଃ ଶତାନି ତ ।

ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ପଳାଂ ନାର୍ଦ୍ଦନ୍ତି ସୋଡଶୀଂ । ୮୬ ।

ଅଥ—ଶତ ଅଭ୍ୟାସେ ଓ ସହସ୍ର ବାଜପେୟ ଏହି ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞର
ସୋଡଶୀଂଶ ପଳ ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ୮୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରବଣବାନୁବାତ ।

ସମସ୍ତ ନୟନଃ ପାଥ ଅପନଂ ପ୍ରାଣସଂଯମଃ ।

ପ୍ରତ୍ୟାହାର ସ୍ତଥା ଧ୍ୟାନଂ ଧାରଣାକୂଳସପ୍ତମୀ ।

ସମାଧି ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରାଙ୍ଗୋ ଯୋଗ ଉକ୍ତୋ ବମୁକ୍ରୟେ । ୮୭ ।

ଅଥ—ଉପବାନ କହିଲେ ହେ ଅକୂଳ ଯମ, ନୟନ, ଅପନ,
ପ୍ରାଣ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ସ୍ତଥା, ଧ୍ୟାନ, ଧାରଣା, କୂଳସପ୍ତମୀ,

ପ୍ରାଣାୟାମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ଅଧ୍ୟାନ, ଧାରଣା ଓ ସମାଧି ଏମାନେ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ
ସୋପାନ ମୁକ୍ତି ନିମିତ୍ତ ଉକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୮୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କର୍ମଣା ମନସା ବାଚ୍ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ସର୍ବଦା ।

ହିଂସାବିରୋଧକୋପର୍ମୋଦ୍ୟହିଂସା ପରମଂ ସୁଖଂ । ୮୮ ।

ଅର୍ଥ—କାୟ, ମନ ଓ ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ସର୍ବଦା ସର୍ବ ପ୍ରାଣିହିଂସାର
ନିବୃତ୍ତି କରିବ । କାରଣ ଅହିଂସା ପରମଧର୍ମ ଓ ପରମସୁଖ । ୮୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଧନା ଯା ରବେଶିଂସା ସାହୁହିଂସା ପ୍ରଜାତ୍ରିତା ।

ସତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଭିପ୍ସୁଂ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦସ୍ତୁ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟମପ୍ରିୟଂ ।

ପ୍ରିୟଂ ଚ ନାନୁତଂ ବ୍ରହ୍ମାଦେଷଧର୍ମଃ ସନାତନଃ । ୮୯ ।

ଅର୍ଥ—ବିଧି ପୂର୍ବକ ଯାଗାଦିରେ ଯେ ପଶୁ ବଳିଦାନାଦିରୁ ଶୁଦ୍ଧ ହିଂସା
କରିଯାଏ ସେ ହିଂସା ନୁହେଁ । ସର୍ବଦା ସତ୍ୟ ଓ ପ୍ରିୟବାକ୍ୟ କହିବ,
କଦାଚ ଅସତ୍ୟ ଅପ୍ରିୟବାକ୍ୟ କହିବ ନାହିଁ । ଏହାର ନାମ ସନାତନ
ଧର୍ମ । ୮୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯତଦ୍ବ୍ୟାପଦ୍ଭରଣଂ ତୌର୍ଯ୍ୟାଦ୍ବ୍ୟଥା ବଳେନ ବ ।

ସ୍ତେୟଂ ତସ୍ୟାନାରବଣଂ ଅସ୍ତେୟଂ ଧର୍ମସାଧନଂ । ୯୦ ।

ଅର୍ଥ ତୌର୍ଯ୍ୟ ଅଥବା ବଳପୂର୍ବକ ଯେ ଯତଦ୍ବ୍ୟାପର ଅପଦ୍ଭରଣ
ଜାହାଜୁ ସ୍ତେୟ କହାଯାଏ, କେତେବେଳେ ଏହି ସ୍ତେୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରବ
ନାହିଁ । କାରଣ ଅସ୍ତେୟ ଧର୍ମର ସାଧନ ସ୍ୱରୂପ । ୯୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କର୍ମଣା ମନସା ବାଚ୍ ସର୍ବାବସ୍ଥାସୁ ସର୍ବଦା ।

ସର୍ବଦା ମୈଥୁନତ୍ୟାଗଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠୟତେ । ୯୧ ।

ଅର୍ଥ—ସବୁ କାଳରେ ଓ ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉ କାହିଁ ମନୋ-
ବାଚ୍ୟରେ ମୈଥୁନ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ, କାରଣ ଏହାକୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ
ବୋଲନ୍ତି । ୧୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାମପ୍ୟଦାନମ୍ନା ଶୃପୟାଂ ପି ତଥେକ୍ଷୟା ।

ଅପରିଗ୍ରହମିତ୍ୟାହୁତ୍ରଂ ପ୍ରସଂହେନ ବର୍ଜୟେତ୍ । ୧୨ ।

ଅର୍ଥ—ଅପଦ ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ-
ଗ୍ରହଣ କରିଯାଏ ନାହିଁ ତାହାକୁ ଅପରିଗ୍ରହ କହନ୍ତି । ଅତଏବ-
ତାହାକୁ ଯଦି ପୂର୍ବକ ତ୍ୟାଗ କରିବ । ୧୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଦ୍ବିଧାଶୌଚଂ ମୁକ୍ତକାର୍ଯ୍ୟଂ ବାହ୍ୟଂ ଭବାଦଥାନ୍ତରଂ ।

ଯଦୃଚ୍ଛା ଲଭତସ୍ତୃଷ୍ଣିଃ ସନ୍ତୋଷଃ ସ୍ବର୍ଗଲକ୍ଷଣଂ । ୧୩ ।

ଅର୍ଥ—ଶୌଚ ଦୂରପ୍ରକାର, ବାହ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତର, ମୁକ୍ତିକା ଓ ଜଳ-
ଦ୍ବାରା ବାହ୍ୟ ଏବଂ ଭବଦ୍ବାରା ଅନ୍ତର ଶୌଚ ହୁଏ । ଯଦୃଚ୍ଛା ଲଭରେ
ଯେଉଁ ତୃଷ୍ଣା ତାହାର ନାମ ସନ୍ତୋଷ, ସେହି ସ୍ବର୍ଗର ଲକ୍ଷଣ ଜାଣିବ । ୧୩

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ମନସଞ୍ଜେନ୍ଦ୍ରଯାଣୀଞ୍ଚ ଏକାଗ୍ର୍ୟଂ ପରମନ୍ତପ ।

ଶରୀରଶୋଷଣାପି କୁଚ୍ଛନ୍ଦନ୍ତ୍ରାୟଣାଦିଭିଃ । ୧୪ ।

ଅର୍ଥ—ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନଙ୍କର ସେ ଏକାଗ୍ରତା ତାହାକୁ ପରମ
ତପସ୍ୟା କହନ୍ତି । ଆଉ କୁଚ୍ଛନ୍ଦନ୍ତ୍ରାୟଣାଦି ଦ୍ବାରା ସେ ଦେହ ଶୋଧନା-
ତାହାକୁ ତପସ୍ୟା କହନ୍ତି । ୧୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବେଦାନ୍ତ ଶତରୂପୀୟଃ ପ୍ରଣବାଦ ଜପଂ ବୁଧଃ ।

ସବ୍ଯଶ୍ଚକିରଂ ସୁଂସା ସ୍ବାଧ୍ୟାୟଂ ପରିଚକ୍ଷତେ । ୧୫ ।

ଅର୍ଥ—ସ୍ବରୂପର ସବ୍ଯଶ୍ଚକି ନିମିତ୍ତ ସେ ବେଦାନ୍ତ ପାଠ ଓ ଓକାରାଦି-
ମତ୍ତ ଜପ ତାହାକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ବାଧ୍ୟାୟ କହନ୍ତି । ୧୫ ।

ଶ୍ଳୋକ ୧ ।

ସୁଦସ୍ତରଣପୂଜାଦି ବାହ୍ୟମନ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରକର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ ।

ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିନୀଃ ଶାସ୍ତ୍ର ଶେଷାଂଶଃ । ୧୬ ।

ଅର୍ଥ—ହରି, ନାମ ସ୍ମରଣ ଓ ପୂଜା ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ କାୟମନୋବାକ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ହରିଙ୍କଠାରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିନୀ ଭକ୍ତି ତାହାକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଶେଷ କହନ୍ତି । ୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକ ୧ ।

ଅସନଂ ସ୍ଵସ୍ତିକଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ପଦ୍ମମର୍ଦ୍ଦାସନନ୍ତଥା ।

ପ୍ରାଣଃ ସ୍ଵଦେହଜୋ ବାୟୁରାମସ୍ତନ୍ନିରୋଧନଂ । ୧୭ ।

ଅର୍ଥ—ସ୍ଵସ୍ତିକାସନ, ପଦ୍ମାସନ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧାସନ ଏମାନେ ଅସନରୂପରେ କଥିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଅଭି ସ୍ଵାମି ଦେହଗତ ବାୟୁର ନାମ ପ୍ରାଣ ଏବଂ ସେହି ବାୟୁର ନିରୋଧକୁ ପ୍ରାଣାୟାମ କହନ୍ତି । ୧୭ ।

ଶ୍ଳୋକ ୧ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ବିଚରତାଂ ବିଷୟେଷୁ ଭ୍ରାସତ୍ସ୍ଵିତ୍ ।

ନିୟମଂ ପ୍ରୋଚ୍ୟତେ ସଦ୍ଭୁଃ ପ୍ରତିଯାହାରସ୍ତୁ ପାଣ୍ଡବ । ୧୮

ଅର୍ଥ—ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ସଂସାର ବିଷୟରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବିଷୟରୁ ନିବାରଣ କରିବ । ହେ ପାଣ୍ଡବ ଏହିରୂପ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିରୋଧକୁ ସାଧୁମାନେ ପ୍ରତିଯାହାର କହନ୍ତି । ୧୮ ।

ଶ୍ଳୋକ ୧ ।

ମୂର୍ତ୍ତିମୂର୍ତ୍ତିବ୍ରହ୍ମରୂପଚନ୍ତନଂ ଧ୍ୟାନମୁଚ୍ୟତେ ।

ଯୋଗାରମ୍ଭେ ମୂର୍ତ୍ତିର୍ବିଷୟଂ ଅମୂର୍ତ୍ତି ମଧିଚିନ୍ତୟେତ୍ । ୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ମୂର୍ତ୍ତି ଅମୂର୍ତ୍ତି ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଚନ୍ତନକୁ ଧ୍ୟାନ କହନ୍ତି । ଯୋଗାରମ୍ଭ ସମୟରେ ହରିଙ୍କି ଚିନ୍ତା କରିବ ତତ୍ତ୍ଵରେ ସେହି ବ୍ରହ୍ମରୂପର ଧ୍ୟାନ କରିବ । ୧୯ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଅଗ୍ନିମଣ୍ଡଳମଧ୍ୟସ୍ଥୋ ବାୟୁଦେବସ୍ତୁରୁର୍ଦ୍ଧବଃ ।

ଶଙ୍ଖ ଚନ୍ଦ୍ର ଗନ୍ଧା ପଦ୍ମ ଯଜ୍ଞଃ କୌସ୍ତୁଭସ୍ତପତଃ । ୧୦୦ ।

ଅର୍ଥ—କେଜୋମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟକର୍ତ୍ତୀ ଶଙ୍ଖଚନ୍ଦ୍ରଗନ୍ଧାପଦ୍ମଧାସ୍ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଧକ କୌସ୍ତୁଭ ତୁଷିତ ବାୟୁରୂପ ଦେବ ବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୧୦୦

ଶ୍ଳୋକ: ।

ବନମାଳୀ କୌସ୍ତୁଭେନ ଯତୋଽହଂ ବ୍ରହ୍ମସଞ୍ଜକଃ ।

ଧାରଣେତ୍ୟୁତ୍ୟାଦେ ଚେତ୍ସଂ ଧାର୍ଯ୍ୟତେ ଯନ୍ମନୋଲ୍ଲସ୍ତେ । ୧୦୧ ।

ଅର୍ଥ—କୌସ୍ତୁଭଧାସ୍ତ ସେହି ବନମାଳୀ ଯେଉଁ ହେତୁରୁ ବ୍ରହ୍ମସଞ୍ଜକ ମନକୁ ଲମ୍ବ କରି ଉକ୍ତ ଦେବଙ୍କୁ ଧାରଣ କରି ପାରିଲେ ଧାରଣା ହୁଏ । ଏହି ଧାରଣକୁ ଧାରଣା କହନ୍ତି । ୧୦୧ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟବସ୍ଥାନଂ ସମାଧରତ୍ୟାତ୍ମତେ ।

ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମିବାକ୍ୟାତ ଜ୍ଞାନାନୋସୋରବେନୃଣାଂ । ୧୦୨ ।

ଅର୍ଥ—ଅହଂ ରୂପ ବ୍ରହ୍ମର ଅବସ୍ଥାନକୁ ସମାଧି କହନ୍ତି । ‘ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ’ ଏହିରୂପ ବାକ୍ୟ ଓ ଜ୍ଞାନ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ମୋକ୍ଷଲାଭ ହୁଏ । ୧୦୨ ।

ଶ୍ଳୋକ: ।

ଶ୍ରବଣାନନ୍ଦଚୈତନ୍ୟଂ ଲକ୍ଷ୍ମିସ୍ମିତ୍ତା ସ୍ଥିତିସ୍ୟ ଚ ।

ବ୍ରହ୍ମାହମସ୍ୟାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅହଂବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥସ୍ୟାଃ । ୧୦୩ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରବଣ ପୂର୍ବକ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଅବସ୍ଥିତି ହେଲେ “ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ” ଏବଂ “ବ୍ରହ୍ମ ମୁଁ” ଏହିପରି ଅହଂ ଓ ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥର ପରିଜ୍ଞାନ ହୁଏ । ୧୦୩ ।

ଶୋକଃ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବିଚାର ।

ଗୀତାସାର ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତଃ ବିଧନାପି ମୟା ତର୍ବ ।

ଯଃ ପଠେନ୍ଦୁଶ୍ଚାହାପିଯୋର୍ଧି ମୋକ୍ଷମବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୧୦୪ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥ ଗୀତାସାର ତୁମ୍ଭକୁ କହିଲି,
ଯେ ଏହା ପାଠ ଅଥବା ଶ୍ରବଣ କରେ ସେ ମୋକ୍ଷପଦକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୧୦୪

ଶୋକଃ ।

ଗୀତାସାରମିଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରୋଽନୁକୃତଂ । ୧୦୫ ।

ଅର୍ଥ—ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗୀତାସାର ଶାସ୍ତ୍ର ନିଶ୍ଚୟ
ଉଚ୍ଚତ୍ତମ । ୧୦୫ ।

ଶୋକଃ ।

ଯଦି ସ୍ଥିତଂ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନଂ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରୋଽନୁକୃତଂ ।

ଇଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ମୟାପ୍ରୋକ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମବେଦାର୍ଥଦର୍ପଣଂ । ୧୦୬ ।

ଅର୍ଥ—ଏଥିରେ ବେଦଜ୍ଞାନ ଓ ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ବିଶେଷରୂପରେ
ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନପଦ୍ଧତିରେ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ଦର୍ପଣ
ତୁଲ୍ୟ, ମୁଁ ଏ ବିଷୟ ତୁମ୍ଭକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲି । ୧୦୬ ।

ଶୋକଃ ।

ଯଃ ପଠେତ୍ ପ୍ରୟତ୍ନୋ ଭୁବ୍ବା ସ ଗଚ୍ଛେତ୍ତ୍ବିଷ୍ଣୁଶାୟତଂ ।

ଏତଦ୍‌ପୁଣ୍ୟଂ ପାପହରଂ ଧନ୍ୟଂ ଦୁଃଖପ୍ରଶାନ୍ତନଂ । ୧୦୭ ।

ଅର୍ଥ—ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରୟତ୍ନ ହୋଇ ପାପହାରକ, ଦୁଃଖବିନାଶକ ଏହି
ପ୍ରଣୟନାୟ ପବିତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ କରେ ସେ ଶାଶ୍ବତ ବିଷ୍ଣୁଲୋକକୁ ପ୍ରାପ୍ତ
ହୁଏ । ୧୦୭ ।

ଶୋକଃ ।

ଯଠଂ ଶୃଣ୍ଠାଂ ବାପି ବିଷ୍ଣୋର୍ମାହତ୍ମ୍ୟମୁତ୍ତମଂ ।

ସ୍ବର୍ଗୋର୍ଧି ସ୍ବର୍ଗକନ୍ତୋଷାମସବର୍ଗୋ ଚକେନ୍ଦ୍ରବଂ । ୧୦୮ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଉକ୍ତ ଶିଳ୍ପମୁଦ୍ରାମୟ ପଠକ ବା ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କପକ୍ଷରେ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କଥା, ନିଶ୍ଚୟ ଅପବର୍ଗକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ୧୦୮ ।

ଶ୍ଳୋକ ୧ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣାନି ନବ ବ୍ୟାକରଣାନି ତ ।

ନିର୍ମଥ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଠେ ବେଦାନ୍ ମୁନିନା ଭାରତଂ କୃତଂ । ୧୦୯ ।

ଅର୍ଥ—ବ୍ୟାସଦେବ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ, ନବ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଚତୁଷ୍ଠେ ବେଦକୁ ମୁଦ୍ରା କର ମହାଭାରତ ରଚନା କରିଥିଲେ । ୧୦୯ ।

ଶ୍ଳୋକ ୨ ।

ଭାରତୋ ଦଧିକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଗୀତା ନିର୍ମଥ୍ୟତସ୍ୟ ତ ।

ସାରମୁକୃତ୍ୟ କୃଷ୍ଣେନ ଅର୍ଜୁନସ୍ୟ ମୁଖେ ହୃତଂ । ୧୧୦ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭାରତ ରୂପ ଦଧିକୃଷ୍ଣ ନିର୍ମିତ୍ତ କରି ଦହିରୁ ଗୀତା-ରୂପ ଘୃତ ବାହାର କରି ଅର୍ଜୁନରୂପ ଅଗ୍ନି ମୁଖରେ ହୋମକରିଥିଲେ । ୧୧୦ ।

ଶ୍ଳୋକ ୩ ।

ମଳାଦ୍ୟଶୌଚିନ୍ୟଂ ସୁଂସା ଗଙ୍ଗାଞ୍ଜନଂ ବିନେ ବିନେ ।

ସକୃତ୍ପୀତାମୃଷି ଞ୍ଜନଂ ସୁସାରମଳଜାଶିନଂ । ୧୧୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁମାନେ ଅଶୁଦ୍ଧ ଶରୀର ମଳାଦି ଦୋଷଯୁକ୍ତ ସେମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କରି ସବିଧ ହୁଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଥରେ ମାତ୍ର ଗୀତା ଜଳରେ ସ୍ନାନ କଲେ ଅନ୍ୟ ମଳର କଥା କଣ, ସୁସାର ମଳ ବିହରତ ହୋଇଯାଏ । ୧୧୧ ।

ଶ୍ଳୋକ ୪ ।

କେବଳେନୋଦକେନୈବ ମହ୍ୟଂ ଜପ୍ତେଦମର୍ଥସ୍ମେତ୍ ।

ସ୍ତବ୍ଧୋଷବିନାଶାର୍ଥଂ ସ୍ନାନାସ୍ମୈତଦ୍ଦଦାହୃତଂ । ୧୧୨ ।

ଅର୍ଥ—ଅଧିକ କଣ ଚହୁବ ଗୀତା-ଜଳରେ ସ୍ନାନ କହିଲେ ପ୍ରୟୋ-ଜନ ନାହିଁ କେବଳ ମହୋଦାରଣ ପୂର୍ବକ ଜପାନ୍ତେ ଗୀତାର ଅର୍ଚ୍ଚନା

କଲେ ଅପବିତ୍ରତାର ଶାନ୍ତି ହୋଇଯାଏ, ସ୍ବଚ୍ଛ ଦୋଷ ବିନାଶ ନିମିତ୍ତ
ସ୍ନାନ କଥା କୁହା ଯାଇଅଛି । ୧୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗୀତାନାମସହସ୍ରେଣ ପ୍ରବରାଜୋ ବିନୟିତଃ ।

ଯସ୍ୟ କୁଶୋଚିତ ବର୍ତ୍ତେତ ସୋଽପି ନାରାୟଣଃ ପୃଥଃ । ୧୧୭ ।

ଅର୍ଥ—ସହସ୍ର ଗୀତା ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପ୍ରବରାଜର ପୃଷ୍ଠି ହୋଇ-
ଅଛି । ଅଧିକ କଣ କହିବ ଯାହାର କୁଣ୍ଠିରେ ଏହି ଗୀତାସାର ଅବସ୍ଥିତ
କରେ ସେ ନାରାୟଣ ସ୍ବରୂପରେ କଥିତ ହୁଏ । ୧୧୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସର୍ବଦେବମୟୀ ଗୀତା ସର୍ବଧର୍ମମୟୋ ମନୁଃ ।

ସାର୍ବଭୂତମୟୀ ଗଙ୍ଗା ସର୍ବଦେବମୟୋ ହରିଃ । ୧୧୮ ।

ଅର୍ଥ—ଗୀତା ସର୍ବଦେବମୟୀ ମନ୍ତ୍ର ସର୍ବଧର୍ମମୟ, ଗଙ୍ଗା ସର୍ବଭୂତ-
ମୟୀ, ହରି ସର୍ବ ଦେବମୟ । ୧୧୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯାଦସ୍ୟାସ୍ୟାର୍ବପାଦଂ ବା ଶ୍ଳୋକଂ ଶ୍ଳୋକାର୍କମେବବା ।

ନିତ୍ୟଂ ଧାରୟତ୍ତେ ଯସ୍ତୁଃ ସମୋକ୍ଷମଧିଗଚ୍ଛତି । ୧୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଗୀତାର ଏକଶାବ୍ଦ, ଅର୍ବପାଦ, ପୂର୍ଣ୍ଣଶ୍ଳୋକ
ବା ଶ୍ଳୋକାର୍କ ପ୍ରତିଦିନ ଧାରଣ କରେ ସେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୧୧୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କୃଷ୍ଣବୃକ୍ଷ ସମୁଦ୍ରତା ଗୀତାମୁଚ୍ଚହସିତବା ।

ମାନୁଷ୍ୟଂ କିଂ ନ ସ୍ବଦେତ କଲୋ ମଲ୍ଲବରେଚନଃ । ୧୨୦ ।

ଅର୍ଥ—କୃଷ୍ଣରୂପ ବୃକ୍ଷରୁ ଜାତ ହୋଇଅଛି ଏହି କଳିମଳବରେ-
ଚନକାରଣୀ ଗୀତାରୂପ ଅମୃତହସିତଜଳସବୁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅସ୍ବାଦନ
ନ କରିବେ କି ? ଅବଶ୍ୟ କରିବେ । ୧୨୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗଙ୍ଗା ଗୀତା ତଥା ଭିକ୍ଷୁଃ କପିଳା ସାଧୁସେବନଂ ।

ସୁପ୍ରିୟଂ ପଦ୍ମନାଭସ୍ୟ ପାବନଂ କଃ କଳୌ ଯୁଗେ । ୧୧୬ ।

ଅର୍ଥ—ଗଙ୍ଗାତୀର, ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର, ଭିକ୍ଷୁକାଣ୍ଡମର ଅଶ୍ରୟ, କପିଳା ଧେନୁର ସେବା ଓ ସାଧୁସେବା ଏମାନେ କଳିଯୁଗରେ ଏକମାତ୍ର ପବିତ୍ରତାର କାରଣ ଏବଂ ପଦ୍ମନାଭଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅଉ କେହି ନାହିଁ । ୧୧୬

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗୀତା ସୁଗୀତା କର୍ତ୍ତବ୍ୟା କମନୈଃ ଶାସ୍ତ୍ରବସ୍ତୁଭିଃ ।

ଯା ସ୍ବୟଂ ପଦ୍ମନାଭସ୍ୟ ମୁଖପଦ୍ମାଦ୍ଭବନ୍ତି ସୂତା । ୧୧୮ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର ପଦ୍ମନାଭଙ୍କ ମୁଖପଦ୍ମରୁ ବନିର୍ଗତ ହୋଇ ଉଚ୍ଛିତ୍ତ ଥିବାର ବହୁତର ଶାସ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତାରେ କିଛି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ, ସୁନ୍ଦର ରୂପା ଏହି ଗୀତାକୁ ପାଠ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ୧୧୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅପଦଂ ନରକଂ ଘୋରଂ ଗୀତାଧ୍ୟାୟୀ ନ ପଶ୍ୟତି ।

ଗଙ୍ଗା ଗୀତା ଚ ଗାୟତ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ହୃଦି ସ୍ବସ୍ଥିତଃ । ୧୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଘୋରତର ଅପଦ ବା ନରକ ଦର୍ଶନ କରେ ନାହିଁ । ଗଙ୍ଗା, ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର, ଅଉ ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ଗୋବିନ୍ଦ ଯାହାର ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଧାନ୍ତି । ୧୧୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଚତୁର୍ବର୍ଗଃ କରେ ପ୍ରାପ୍ତଃ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ଏତଦ୍ବ୍ରହ୍ମସ୍ୟ ହୃଦ୍ୟନ୍ତ୍ର ପୁଣ୍ୟଃ ଦୁଃଖପ୍ରଣାଶନଂ । ୧୨୦ ।

ଅର୍ଥ—ଚତୁର୍ବର୍ଗ ତାହାର କରରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଅଉ ପୁନର୍ବାର ଜନ୍ମ ଉଦ୍ଭବ କରେ ନାହିଁ । ଏହି ବ୍ରହ୍ମସ୍ୟ ଅନ୍ତ ପବିତ୍ର ଓ ଦୁଃଖ ବିନାଶନ କାରୀ ଅଟେ । ୧୨୦ ।

କବିଂ ପୁରାଣମନୁଶାସିତାର
 ମଣୋରଣୀୟଂ ସମନୁସ୍ତବେହଂ ।
 ସର୍ବସ୍ୟ ଧାତାତ୍ତମତିନ୍ଦ୍ରୀୟ
 ମାବତ୍ୟକର୍ତ୍ତ୍ତ୍ବଂ ତମସଃ ପରସ୍ତାତ୍ । ୪ ।
 ପ୍ରସ୍ତାଣକାଳେ ମନସା ତଳେନ
 ଭକ୍ତ୍ୟା ସୁକ୍ତୋ ଯୋଗବଳେନ ଚୈବ ।
 ତୁ ବୋର୍ମଧ୍ୟେ ପ୍ରାଣମାବେଶ୍ୟ ସମ୍ୟକ୍
 ସତଂ ପରଂ ପୁରୁଷ ମୁପୈତ ଦିବ୍ୟଂ । ୫ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବମୁଳ ମଧଃ ଶାଖମଶ୍ବତ୍ତଂ ପ୍ରାଦୁରବ୍ୟୟଂ ।
 ହିମାଂସି ଯସ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାଜ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବତ୍ । ୬ ।
 ଅହଂ ବୈଶ୍ବାନରେ ତୁ ହା ପ୍ରାଣିନାଂ ଦେହମାଶ୍ରିତଃ ।
 ପ୍ରାଣାପାନସମାୟନ୍ତ୍ରା ପରଂମନୁଂ ତତୁର୍ବିଧଂ । ୭ ।
 ମନୁଜା ଭବ ମଦ୍ଭକ୍ତୋ ମଦ୍ଭାଜା ମାଂ ନମସ୍କରୁ ।
 ମାମେ ବୈଷ୍ୟସି ଯୁକ୍ତେଷୁ ମାୟୁଜଂ ମପୂରୟଶଃ । ୮ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଯୋ ମଃ ଗୀତା ସମୁଦ୍ଦେନ ପ୍ରୋକ୍ତମିହିତ ପାଣ୍ଡବ ।
 ସ ଏବ ସପ୍ରଭଃ ଶୋକେଃ ସ୍ତୁତ ଏବ ନ ସଂଶୟଃ । ୯

ଇତି ସପ୍ତଶ୍ଳୋକ ଗୀତା ସମାପ୍ତା ।

ବ୍ରହ୍ମକୃତ

ଗଙ୍ଗାସହସ୍ରନାମ ।

ଓଁ ଗଙ୍ଗାୟୈ ନମଃ ।

ଓଁ କାରୁପିଣି ପଦବୀ ଶ୍ରେତା ସହସ୍ରପିଣି ।
ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତା ସମା ଶକ୍ତିଃ ପସ୍ତ ସରମଦେବତା । ୧ ।
ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରବାସିନୀ ହର୍ଗବସିନୀ ଦୁର୍ଗମପ୍ତୟା ।
ନରଞ୍ଜନା ଚ ନିର୍ଭୟା ନିଃଶୟା ନିରଞ୍ଜୟା । ୨ ।
ପ୍ରସନ୍ନା ଶୁକ୍ରଦଶନା ସରମାର୍ଥା ସୁରତନା ।
ନିରାକାରା ଚ ଶୁଭା ଚ ବ୍ରହ୍ମାଣୀ ବ୍ରହ୍ମରୂପିଣୀ । ୩ ।
ଦୟା ଦୟାହରା ସାର୍ବା ଆର୍ତ୍ତବନ୍ଧୁ ଦୁର୍ବେଦସ୍ତ ।
ଶୈଳକନ୍ୟା ଶୈଳରାଜବସିନୀ ଶୈଳନନ୍ଦନୀ । ୪ ।
ମନାକନ୍ୟା ମହାନନ୍ଦା ସ୍ୱର୍ଧନା ସୁର୍ଗାହରା ।
ମୋକ୍ଷାଶ୍ୟା ମୋକ୍ଷପଥଶି ଭକ୍ତିମୁକ୍ତିପ୍ରଦୟିନୀ । ୫ ।
ଜଳରୂପା ଜଳମୟୀ ନୃଲେଣୀ ଜଳବସିନୀ ।
ଆର୍ତ୍ତଜିହ୍ୱା କରାଳାକ୍ଷୀ ବିଶ୍ୱାକ୍ଷା ବିଷ୍ଣୁଚୋମୁଖୀ । ୬ ।
ବିଷ୍ଣୁବର୍ଣ୍ଣା ବିଷ୍ଣୁଦୃଷ୍ଟି ବିଶ୍ୱେଶୀ ବିଷ୍ଣୁବନ୍ଦନା ।
ବୈଷ୍ଣବା ବିଷ୍ଣୁପାଦାବୁଦୟବା ବିଷ୍ଣୁବାହନୀ । ୭ ।
ବିଷ୍ଣୁସ୍ତରୂପିଣୀ ଶାନ୍ତ୍ୟା ନୀଳା ବୃଷା ହୃଦୟସ୍ତ ।
ପୀତୃଷପୃଷ୍ଠା ପୀତୃଷ୍ଟବସିନୀ ମଧୁରଦ୍ରବୀ । ୮ ।
ସରସ୍ୱତୀ ଚ ଯମୁନା ଗୋଦା ଗୋଦାବରୀ ବରା ।
ବରେଣ୍ୟା ବରଦା ବାସୁ ବରକନ୍ୟା ବରେଣ୍ୟା । ୯ ।
ବନ୍ଧୁରା ବନ୍ଧବଶ୍ରେଷ୍ଠା ବ୍ୟାଗ୍ରୀରା ବିଷ୍ଣୁପିଣୀ ।

ବାରହୀ ବନସ୍ତା ତ ବୃକ୍ଷସ୍ତା ବୃକ୍ଷସୁନ୍ଦରା । ୧୦ ।
 ବାରୁଣୀ ବରୁଣଜ୍ୟେଷ୍ଠା ବରା ବରୁଣବନ୍ଧୁ ।
 ବରୁଣ ପ୍ରଣାତା ଦେବୀ ବରୁଣନିଭୁକାବିଣୀ । ୧୧ ।
 ବନ୍ଦ୍ୟା ବୃନ୍ଦାବଳୀ ବୃନ୍ଦା ରମ୍ୟା ବୃଷଭବାହିନୀ ।
 ଦାସ ସୂକ୍ଷ୍ମା ଦକ୍ଷକନ୍ୟା ଶ୍ୟାମା ପରମସୁନ୍ଦରା । ୧୨ ।
 ଶିବପ୍ରିୟା ଶିବ ରଥା ଶିବମପ୍ରଜ୍ଜ୍ଵଳିତା ।
 ଶିବମପ୍ରଜ୍ଵଳିତା ତ ବିଷ୍ଣୁପାଦବତୀ ତଥା । ୧୩ ।
 ଶପଥନାଶିନୀ ଦୁର୍ଗତାରିଣୀ ଜଗଦାଶ୍ଵିନୀ ।
 ଶୀତା ପୁଣ୍ୟତରୁଣୀ ତ ପୁଣ୍ୟ ନାମ୍ନା ସୁଶ୍ରବୀ । ୧୪ ।
 ଶ୍ରୀରାମା ରାମରୂପା ତ ରାମଚନ୍ଦ୍ରେକଚନ୍ଦ୍ରିକା ।
 ରେଘବୀ ରଘବଂଶେଶୀ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶପ୍ରଭାସ୍ଵିତା । ୧୫ ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟା ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରିୟା ଗୌରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳଦେବୀ ।
 ଭଗିନୀ ଭାଗ୍ୟଦା ଭବ୍ୟା ଭାଗ୍ୟପ୍ରାପ୍ୟା ଭଗେଶ୍ଵରୀ । ୧୬ ।
 ଭବ୍ୟାଭୟୋପଲବ୍ଧା ତ କୋଟିଜନ୍ମ ତପଃପଳା ।
 ତପସ୍ବିନୀ ତାପସୀ ତ ତପନ୍ତୀ ତାପନାଶିନୀ । ୧୭ ।
 ଶ୍ଵେତେନ୍ଦ୍ରକାକାରୀ ଶିବଗାନାମୁଦୋଭବୀ ।
 ଅନନ୍ତଦ୍ରବରୂପା ତ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦମୟୀ ଶିବା । ୧୮ ।
 କୋଟିସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭା ପାପଧ୍ଵାନ୍ତସ୍ତହାରକାରିଣୀ ।
 ପରଶା ପରମା ପୁଣ୍ୟା-ତେଜସ୍ବିନୀ ଶଶିପ୍ରଭା । ୧୯ ।
 ଶଶିକୋଟିପ୍ରକାଶା ତ ହିଙ୍ଗରଦୀପ୍ତିକାରିଣୀ ।
 ସତ୍ୟା ସତ୍ୟସ୍ଵରୂପା ତ ସତ୍ୟଜ୍ଞା ସତ୍ୟସମ୍ଭବା । ୨୦ ।
 ସତ୍ୟାଶ୍ରୟା ସତା ଶ୍ୟାମା ନନ୍ଦିନୀ ନରକାନ୍ତକା ।
 ସହସ୍ରଶିଖା ଦେବେଶୀ ସହସ୍ରାକ୍ଷୀ ସହସ୍ରପାତ୍ । ୨୧ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମବତ୍ସା ଲକ୍ଷ୍ମପାଦା ଲକ୍ଷ୍ମହସ୍ତା ଶଲକ୍ଷଣା ।
 ଯଦା ନୂତନରୂପା ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସୁଲଭ ଶୁଭା । ୨୨ ।

ରତ୍ନବର୍ଣ୍ଣା ଚ ରତ୍ନାଶୀ ଦିନେଶ ଶିବସୁନ୍ଦରୀ ।
 ରତ୍ନବାଳା ମହାକାଳୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଗଜନହାସିନୀ । ୨୩ ।
 ମହାବିଦ୍ୟା ସିଦ୍ଧିବିଦ୍ୟା ମହାରୂପା ସୁମହାଦା ।
 ରଜସିଦ୍ଧାସନଭାଷୀ ରଜରାଜେଶ୍ଵରୀ ରମା । ୨୪ ।
 ରଜକନ୍ୟା ରଜପୁତ୍ରୀ ମହାମାରୁତଗୁମରୀ ।
 ଦେବହୃଦପ୍ରସୂତୀ ଚ ଦେବହୃଦପ୍ରକଳତା । ୨୫ ।
 ଦେବହୃଦସ୍ତ୍ରତା ଦିବ୍ୟା ବେଦହୃଦସୁବର୍ଣ୍ଣିତା ।
 ସୁରାଣାଂ ବର୍ଣ୍ଣିନୀୟା ଚ ସୁବର୍ଣ୍ଣପାନନଦାତା । ୨୬ ।
 ସୁବର୍ଣ୍ଣଦାନଲଭ୍ୟା ଚ ଗାନାନନ୍ଦପ୍ରିୟାମଳା ।
 ମାଳା ମାଳାବତୀ ମାଲ୍ୟା ମାଳତୀ କୁସୁମପ୍ରିୟା । ୨୭ ।
 ଦଗମ୍ବରୀ ଦୁଷ୍ପଦ୍ମବୀ ପଦାଦୁର୍ଗମବାସିନୀ ।
 ଅଭୟା ପଦ୍ମହସ୍ତା ଚ ପୀୟୂଷକରଶୋଭିତା । ୨୮ ।
 ଶତ୍ରୁହସ୍ତା ବୀମରୂପା ଶ୍ଵେତା ମଳରବାହୁନୀ ।
 ଶୁକ୍ରସ୍ରୋତା ବେଗବତୀ ମହାପାଷାଣଭେଦିନୀ । ୨୯ ।
 ପାପାଳମୋଚନକରୀ ପାପସଂହାରକାରିଣୀ ।
 ଗର୍ଭାଗଳକନନ୍ଦା ଚ ମେରୁଃସଦୃଶଭେଦିନୀ । ୩୦ ।
 ସ୍ଵର୍ଗଲୋକକୃତାବାସୀ ସ୍ଵର୍ଗସୋପାନରୂପିକା ।
 ସ୍ଵର୍ଗିଣୀ ମୋକ୍ଷଦା ଗଙ୍ଗା ନରଦେବ୍ୟା ନରେଶ୍ଵରୀ । ୩୧ ।
 ପାର୍ବତୀ ମେରୁଦୌହିତ୍ରୀ ମେନକାଗର୍ଭସମ୍ଭବୀ ।
 ଅସୋନ ସମ୍ଭବୀ ସୂକ୍ଷ୍ମା ପରମାୟା ପରହୃଦା । ୩୨ ।
 ବିଷ୍ଣୁଜା ବିଷ୍ଣୁଜନନୀ ବିଷ୍ଣୁପାଦନବାସିନୀ ।
 ଦେବୀ ବିଷ୍ଣୁପତୀ ପଦ୍ୟା ଜାହ୍ନବୀ ପଦ୍ମବାସିନୀ । ୩୩ ।
 ପଦ୍ମା ପଦ୍ମାବତୀ ପଦ୍ମଧାରଣୀ ପଦ୍ମଲୋଚନା ।
 ପଦ୍ମପାଦା ପଦ୍ମମୁଖୀ ପଦ୍ମନାଭାତ ପଦ୍ମିନୀ । ୩୪ ।
 ପଦ୍ମଗର୍ଭା ପଦ୍ମଶୟୀ ମହାପଦ୍ମ ଗୁଣାଧିକା ।

ପଦ୍ମାସା ପଦ୍ମଲଜ୍ଜା ପଦ୍ମବର୍ଣ୍ଣ ସୁପଦ୍ମିନୀ । ୩୫ ।
 ପଦ୍ମପଦ୍ମପଦ୍ମସ୍ତା ପଦ୍ମାନନ୍ଦନକାସିନୀ ।
 ମହାପଦ୍ମପୁରସ୍ତା ତ ପୁରେଣୀ ଅରମେୟର୍ଣ୍ଣ । ୩୬ ।
 ହଂସୀ ହଂସବରୁଷା ତ ହଂସରାଜବରୁଷା ।
 ହଂସରାଜସୁବର୍ଣ୍ଣା ତ ହଂସାରୁଦ୍ରା ତ ହଂସିନୀ । ୩୭ ।
 ମହାକ୍ଷରସୁରୁପା ତ ମହାକର୍ଣ୍ଣସୁରୁପିଣୀ ।
 ଅନନ୍ଦଜଳସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା ଶେତବାରିପ୍ରସୂରିକା । ୩୮ ।
 ଅନାୟାସପଦାମୁଦ୍ରିଯୋଗ୍ୟା ଯୋଗ୍ୟବରୁଣୀ ।
 ତେଜୋରୂପଜଳେଷୁ ପୂର୍ଣ୍ଣା ତେଜସା ଦୀପ୍ତିରୂପିଣୀ । ୩୯ ।
 ପ୍ରାୟସକଳକାକାରା ପ୍ରାଣାୟାମସୁରୁପିଣୀ ।
 ପ୍ରାଣଦା ପ୍ରାଣନାୟା ତ ମହୌଷଧସୁରୁପିଣୀ । ୪୦ ।
 ମହୌଷଧଜଳା ଚୈବ ପାପହୋଗକିଣ୍ଠକା ।
 କୋଟିଜନ୍ମତପୋଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗୋତ୍ତରମୃତା । ୪୧ ।
 ନାସଦେହା ନର୍ମଦମା ନର୍ମଳା ମଳନାଶିନୀ ।
 ଶବାରୁଦ୍ରା ଶବସ୍ଥାନବାସିନୀ ଶବବତ୍ସରୀ । ୪୨ ।
 ଶୃଙ୍ଗାନବୀସିନୀ କେଶକଙ୍କଣା ଚିତ୍ତଦାୟିଣୀ ।
 ଭୈରବୀ ଭୈରବଶ୍ରେଷ୍ଠା ସେବିତା ଭୈରବପ୍ରିୟା । ୪୩ ।
 ଭୈରବପ୍ରାଣରୂପା ତ ବୀରସନ୍ନବୀସିନୀ ।
 ବୀରପ୍ରିୟା ବୀରପତ୍ନୀ କୁଳୀନା କୁଳପତ୍ନିତା । ୪୪ ।
 କୁଳବୃକ୍ଷସ୍ଥିତା କୌଳୀ କୁଳକୋମଳବାସିନୀ ।
 କୁଳଦ୍ରବପ୍ରିୟା କୁଲ୍ୟା କୁଳମାଳା ଜପପ୍ରିୟା । ୪୫ ।
 କୋଳଦା କୁଳମାତା ତ କୁଳବାସସୁରୁପିଣୀ ।
 ରଣେନ୍ଦ୍ରୀ ରଣରୁରମ୍ୟା ରଣୋତ୍ତାପପ୍ରିୟାରଣି । ୪୬ ।
 ନମ୍ରଶ୍ରୀମାଳାରରଣା ନମ୍ରଶ୍ରୀବରଧାରଣୀ ।
 ବିବସ୍ତା ତ ସବସ୍ତା ତ ସୁସୁବସ୍ତା ତ ଯୋଗିନୀ । ୪୭ ।

ରସିକା ତ ସ୍ବରୂପା ତ ଜିଜ୍ଞାସାବି ଜିଜ୍ଞେହୁୟା ।
 ଯମିନୀ ଶୂର୍ବରାସ୍ତୁ କର୍ତ୍ତବୀଜସ୍ବରୂପିଣୀ । ୪୮ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶକ୍ତି ଶ୍ବ ବାଗ୍ଲାପା ନାରୀ ନରକହାରଣୀ ।
 ତାରା ତାରକରମ୍ୟା ତ ତାରଣୀ ତାରରୂପିଣୀ । ୪୯ ।
 ଅନନ୍ତା ଶୂଦରହୃତା ମଧ୍ୟଶୂନ୍ୟସ୍ବରୂପିଣୀ ।
 ନକ୍ଷତ୍ରମାଳିନୀ କ୍ଷୀଣା ନକ୍ଷତ୍ରସ୍ଥଳବାସିନୀ । ୫୦ ।
 ତରୁଣାଦିତ୍ୟସଙ୍କାଶା ମାତଙ୍ଗୀ ମୃତ୍ୟୁବର୍ଜିତା ।
 ଅମରମରସଂସେବ୍ୟା ଉପାସ୍ୟା ଶକ୍ତିରୂପିଣୀ । ୫୧ ।
 ଧୂମାକାରାଗ୍ନି ସଂକୁତା ଧୂମା ଧୂମାବତୀ ରକ୍ତଃ ।
 ଜାମାଣ୍ୟା ଜାମରୂପା ତ ଜାଣୀ ଜାଣୀପୁରସ୍ଥିତା । ୫୨ ।
 ବାରୁଣ୍ୟା ବାରଯୋଷିତ୍ ଜାଣୀନାଥଶିରଃସ୍ଥିତା ।
 ଅଯୋଧ୍ୟା ମଥୁରା ମାୟା ଜାଣୀ କାଞ୍ଚି ଅବନ୍ତକା । ୫୩ ।
 ଦ୍ବାରକା ଜ୍ବଳଦଗ୍ନିଶ୍ଚ କେବଳା କେବଳଭୂଦା ।
 କରବାରପୁରସ୍ତୁ ତ କାବେରୀ କରବୀ ଶିବୀ । ୫୪ ।
 ରକ୍ଷିଣୀ ତ କରଳାକ୍ଷୀ କଳାଳା ଶରଣପ୍ରିୟା ।
 ଜ୍ବଳାମୁଖୀ କ୍ଷିରଣୀ ତ କ୍ଷୀରଗ୍ରାମନବାସିନୀ । ୫୫ ।
 ରକ୍ଷାକରା ଦୀର୍ଘକର୍ଣ୍ଣୀ ସୁଦଣ୍ଡା ଦଣ୍ଡବର୍ଜିତା ।
 ଦୈତ୍ୟ ଦାନବ ସଂହତ୍ତା ଦୁଃସ୍ବହସ୍ତୀ ବଳପ୍ରିୟା । ୫୬ ।
 ବଳମାଂସପ୍ରିୟା ଶ୍ୟାମା ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ପିଥାସ୍ଥିନୀ ।
 ଜବାକୁସୁମସଂକାଶା ସାହି କା ରକ୍ତସୀ ତଥା । ୫୭ ।
 ତାମସୀ ତରୁଣୀ ବୃଦ୍ଧା ଯୁବତୀ ବାଳିକା ତଥା ।
 ଯକ୍ଷରାଜସୁତା ଜମ୍ବୁମାଳିନୀ ଜମ୍ବୁବାସିନୀ । ୫୮ ।
 ଜାମ୍ବୁନଦବତୁଷା ତ ଜ୍ବଳଜ୍ବମ୍ବୁନଦପ୍ରଭା ।
 ରୁଦ୍ରାଣୀ ରୁଦ୍ରଦେହସ୍ଥା ରୁଦ୍ରା ରୁଦ୍ରାଙ୍ଗଧାରଣୀ । ୫୯ ।

ଅଶୁଣୁ ପରମାଶୁଣୁ ହୁଏ ଦୀର୍ଘା ଚ ଭାବନୀ ।
 ରୁଦ୍ରଗୀତା ବିଷ୍ଣୁଗୀତା ମହାକାବ୍ୟସ୍ବରୂପିଣୀ । ୬୦ ।
 ଅଦିକାବ୍ୟସ୍ବରୂପା ଚ ମହାଭାରତରୂପିଣୀ ।
 ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣସ୍ତା ଧର୍ମମାତା ଚ ଧର୍ମିଣୀ । ୬୧ ।
 ମାତା ମାନୟା ସ୍ବପା ଚୈବ ଶୁଣ୍ଢେଷ୍ଟେବ ପିତାମହା ।
 ଗୁରୁଷ୍ଠ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଚ କାଳସର୍ପଭୟପ୍ରଦା । ୬୨ ।
 ପିତାମହସୁତା ସୀତା ଶିବସୀମନ୍ତନୀ ଶିବା ।
 ଦୁର୍ଗା ଚ ରୁଦ୍ରବର୍ଣ୍ଣା ଚ ଭୈରବୀ ଭୀମା ସ୍ବରୂପିଣୀ । ୬୩ ।
 ସତ୍ୟଭାମା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଋଦ୍ରା ଜାମ୍ବବତ ମୟା ।
 ନନ୍ଦା ଭଦ୍ରମୁଖୀ ଶକ୍ତା ବିଜୟା ଜୟଦା ଜୟା । ୬୪ ।
 ଜୟିଣୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପୂର୍ଣ୍ଣା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରନଭନନା ।
 ଗୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣା ସୌମ୍ୟଭଦ୍ରା ବିଷ୍ଣୁଃ ସଂବେଶକାରଣୀ । ୬୫ ।
 ଶନିରୂପକୁଜଜୟା ସିଦ୍ଧିଦା ସିଦ୍ଧିରୂପିଣୀ ।
 ଅମୃତାମୃତରୂପା ଚ ଶ୍ରୀମତା ଚ ଜଳାମୃତା । ୬୬ ।
 ନିରାତଙ୍କା ନିରାଳୟା ନିଷ୍ପ୍ରପଞ୍ଚା ବିଶେଷିଣୀ ।
 ନିଷେଧା ସିଦ୍ଧରୂପା ଚ ଗରଷ୍ଠା ଯୋଷିତାଂ କରା । ୬୭ ।
 ଯଶସ୍ବିନୀ କାର୍ତ୍ତିମତା ମହାଶୈଳାଗ୍ରବାସିନୀ ।
 ଧରା ଧରଣୀ ଧରଣୀ ସିନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତାଃ ସବାନିବା । ୬୮ ।
 ସମୁଦ୍ରିଃ ସମୁଦାଶା ଚ ବିପତ୍ତି ପରିମୋଚନା ।
 ଜନ୍ମପ୍ରବାହହରଣୀ ଜନ୍ମଶୂନ୍ୟନିବର୍ଜନା । ୬୯ ।
 ନାଗାଳୟା ନାଗଲୀଳା ଜଟାମଣ୍ଡଳଧାରଣୀ ।
 ସୁତରଙ୍ଗଜଟାକୂଟା ଜଟାଧରଣିରସ୍ତଥା । ୭୦ ।
 ପଟ୍ଟାମ୍ବରଧରା ବାରା କବିକାବ୍ୟରସପ୍ରିୟା ।
 ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରା ପାପହରା ହରିଣୀ ହାରଣୀ ହରା । ୭୧ ।

ବନନୀ ଶଳହସ୍ତୀ ତ ବାବୁଣୀ ପାଳକାରଣୀ ।
 ନନ୍ଦାଯୋଗ୍ୟା ମହାନନ୍ଦା ଯୋଗନନ୍ଦା ଯୋଗେଶ୍ଵରୀ । ୮୪ ।
 ଉଦାରସୂତ୍ରୀ ସ୍ଵର୍ଗଜା ଉଦାରଶୟରୀ ମଢ଼ ।
 ଉଦୃତା ଉଦୃତାହାରୀ ଲୋକୋଦାରଣକାରଣୀ । ୮୫ ।
 ଶଙ୍ଖେଶ୍ଵରୀ ଶଙ୍ଖହସ୍ତା ଶଙ୍ଖରଜ୍ଜବଦାରଣୀ ।
 ଯଶ୍ଵିମାୟା ମହାସ୍ରୋତା ପୂର୍ବଦକ୍ଷିଣବାହନୀ । ୮୬ ।
 ଧାର୍ବଯୋଜନବସ୍ତ୍ରୀର୍ଥୀ ପାବନ୍ୟଭୁବଦାନୀ ।
 ପଦତୋକାରଣୀ ଦୋଷକ୍ଷମିଣୀ ଦୋଷବର୍ଜିତା । ୮୭ ।
 ଶରଣ୍ୟା ଶରଣଶ୍ରେଷ୍ଠା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତା ଶ୍ରୀକର୍ତ୍ତବ୍ୟତା ।
 ସ୍ଵାହା ସ୍ଵଧା ବରୁପାଣୀ ସ୍ଵରୁପାଣୀ ଶୁଭନନା । ୮୮ ।
 କୌମୁଦୀ କୁମୁଦାକାରୀ କୁମୁଦାମ୍ବରଭୂଷଣୀ ।
 ଘୌମ୍ୟା ରବାନୀ ଭୂତସ୍ତ୍ରୀ ଭୀମରୂପା ବରନନା । ୮୯ ।
 ବରହକାମ୍ୟା ବହିଷ୍ଠା ବୃହତ୍ଶ୍ରେଣୀ ବଳାହକା ।
 କେଶିନୀ କେଶପାଶାଦ୍ୟା ନଭେମଣ୍ଡଳବାସିନୀ । ୯୦ ।
 ମଞ୍ଜିକା ମଞ୍ଜିକାପୁଷ୍ପବର୍ଣ୍ଣା ଲଙ୍ଗଲଧାରଣୀ ।
 ଭୂଲସୀଦଳଗନ୍ଧାଦ୍ୟା ଭୂଲସୀଦାମଭୂଷଣୀ । ୯୧ ।
 ଭୂଲସୀତରୁଣସ୍ଵା ତ ଭୂଲସୀରସମୋହନୀ ।
 ଭୂଲସୀରସସ୍ଵାଦୁପଲ୍ଲବା ବଳ୍ଲବାସିନୀ । ୯୨ ।
 ଶ୍ଵେତବୃକ୍ଷନବାସୀ ତ ଶ୍ଵେତପତ୍ରଭେଦିନୀ ।
 ଶ୍ଵେତପତ୍ରମାଳାଦ୍ୟା ଶ୍ଵେତ୍ସ୍ଵା ଶ୍ଵେତାକର୍ତ୍ତବ୍ୟନୀ । ୯୩ ।
 ଶୋକା ଶୋକରହତା ଶୋକଦବାଗ୍ନିହୃତ୍ସ୍ଵଳା ।
 ଶୋକବୃକ୍ଷନଲୟା ରମ୍ୟା ଶିବକରମୃତା । ୯୪ ।
 ଦାତ୍ରୀ ଦାତ୍ରୀବର୍ଣ୍ଣା ଦାତ୍ରମସ୍ତକଶୋଭିତା ।
 ଦାତ୍ରୀ ଶିରଭୂଷଣା ରତ୍ନନୀ ରତ୍ନବନ୍ଧୁକା । ୯୫ ।

ରାଗିଣୀ ରାଗରାୟା ତ ମଦା ରାଗବିବର୍ଜିତା ।
 ବୃତ୍ତଗୁଣସମ୍ମୋଦ୍ୟ ସର୍ବରାଗସ୍ବରୂପିଣୀ । ୧୬ ।
 ତାଳସ୍ବରୂପିଣୀ ତାଳରୂପିଣୀ ତାଲକେଶ୍ବରୀ ।
 ବାଲ୍ଲୀକ ବଦନସ୍ତା ତ ଭେଦ୍ୟା ହୃଦୟରୂପିଣୀ । ୧୭ ।
 ମାତା ଉମା ସପତ୍ନୀ ତ ଧରାହାରବଳୀ ଶୁଭଃ ।
 ଶେତବର୍ଣ୍ଣପତାକା ତ ଇଷ୍ଟଭୋଗୀ ରସା ଭଳା । ୧୮ ।
 ସ୍ବର୍ଗପରମୃତଜଳା ଚରୁବୀରସ୍ବରଜିଣୀ ।
 ବ୍ରହ୍ମଜଗ ବ୍ରହ୍ମଜଳା ଗିରିଦାରଣକାରଣୀ । ୧୯ ।
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଭେଦିନୀ ଘୋରନାଦିନୀ ଘୋରସୋଗିନୀ ।
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବାସିନୀ ଚୈବ ଗିରିରାଜପ୍ରଭେଦିନୀ । ୨୦ ।
 ଶୁକ୍ରଧାରମୟୀ ଦିବ୍ୟଶଙ୍ଖବାଦ୍ୟାନୁସାରଣୀ ।
 ରବିସ୍ତ୍ରବ୍ୟା ସୁରସ୍ତ୍ରବ୍ୟା ଗ୍ରହବର୍ଗପ୍ରଯୁଜିତା । ୨୧ ।
 ସୁମେରୁଶୀର୍ଷନିଳୟା ଭଦ୍ରା ସୀତା ମହେଶ୍ବରୀ ।
 ଅମଳାଳକନଦା ତ ଶୈଳସୋପାନଚରଣୀ । ୨୨ ।
 ଲେକାଶପୂରଣକଣ୍ଠ ସର୍ବମାନସଦୋହନୀ ।
 ବୈଲେକ୍ୟପାବନୀ ଧନ୍ୟା ପୃଥ୍ବୀକରଣକାରଣୀ । ୨୩ ।
 ଧରଣୀ ପାର୍ଥବୀ ପୃଥ୍ବୀ ପୃଥ୍ବୀର୍ତ୍ତ ନିର୍ଭୟା ।
 ବ୍ରହ୍ମସୁଣୀ ତ ବ୍ରହ୍ମାଣୀ ବ୍ରହ୍ମକନ୍ୟା ବଳାଶ୍ରୟା । ୨୪ ।
 ବ୍ରହ୍ମରୂପା ବ୍ରହ୍ମରୂପା ଶିବରୂପା ହିରଣ୍ମୟୀ ।
 ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶିବତ୍ରୟା ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶିବତ୍ରୟା । ୨୫ ।
 ସପ୍ତଜ୍ଞାନୋଦାରଣୀ ତ ସ୍ବରଶାନ୍ତବିଳାସିନୀ ।
 ଦୁର୍ଗଦେବୀ ସୁଖଶର୍ଣ୍ଣା ସୁଖମୋକ୍ଷସ୍ବରୂପିଣୀ । ୨୬ ।
 ଅଗ୍ନେଶ୍ବରୀଦାୟିନୀ ରମ୍ୟା ନାନାତାପବନାଶିନୀ ।
 ତାପୋସ୍ତ୍ରାବୃଣୀଳା ତ ତପୋଧାମା ଶ୍ରମାପଦା । ୨୭ ।

ସର୍ବଦୁଃଖପ୍ରଣମନା ସର୍ବଶୋକବିନାଶିନୀ ।
 ତାପୋସ୍ତୁରଣଶୀଳା ତ ତପୋଧାମା ଶ୍ରମାପତ୍ନୀ । ୧୯୮ ।
 ସର୍ବଦୁଃଖପ୍ରଣମନା ସର୍ବଶୋକବିନାଶିନୀ ।
 ସର୍ବଗ୍ରହହର ସର୍ବସୁଖଦା ସୁଖସେବିତା । ୧୯୯ ।
 ସର୍ବପ୍ରାପୃଷ୍ଠି ଭ୍ରମଜ୍ଞ ବାସମାନ୍ନମହାତପାଃ ।
 ସତନୁର୍ନସ୍ତନୁ ସୁନ୍ଦୀ ତନ୍ମଧ୍ୟାରଣକାରିଣୀ । ୨୦୦ ।
 ମହାପାତକଦାବାଗ୍ନିଃ ଶୀତଳା ଶଶଧାରଣୀ ।
 ଗେୟା ଜପ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ର୍ୟଶୀଳା ଧ୍ୟେୟା ସୁରଶଲକ୍ଷିତା । ୨୦୧ ।
 ଚିଦାନନ୍ଦସ୍ବରୂପା ତ ଜ୍ଞାନରୂପା ଗଣେଶ୍ବରୀ ।
 ଅଗମ୍ୟା ଅଗମସ୍ତା ତ ସର୍ବାଗମରୂପିତା । ୨୦୨ ।
 ଇଷ୍ଟଦେବୀ ମହାଦେବୀ ଦେବୀୟା ଦିବପ୍ରିତା ।
 ଦଣ୍ଡବନଚୂଡ଼ସ୍ତା ତ ଶଙ୍କରଚୂର୍ଯ୍ୟରୂପିଣୀ । ୨୦୩ ।
 ଶଙ୍କରଚୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣତା ଶଙ୍କରଚୂର୍ଯ୍ୟସଂସ୍ତୁତା ।
 ଶଙ୍କରଭରଣୋପେତା ସଦା ଶଙ୍କରଭୂଷଣା । ୨୦୪ ।
 ଶଙ୍କରଚୂର୍ଯ୍ୟଶୀଳା ତ ଶଙ୍କ୍ୟା ତ ଶଙ୍କବୋଧିନୀ ।
 ଶିବସ୍ତ୍ରୋତା ଶମ୍ଭୁମୁଖୀ ଗୌରୀ ଗଗନଦାହନୀ । ୨୦୫ ।
 ଦୁର୍ଗମା ଦୁର୍ଗମାଗୋପ୍ୟା ଗୋପିନୀ ଗୋପବନ୍ଧୁରୀ ।
 ଗୋମତୀ ଗୋପକନ୍ୟା ତ ଯଶୋଦାନନ୍ଦଜୟିନୀ । ୨୦୬ ।
 କୃଷ୍ଣାନୁଜା କଂସହତ୍ବୀ ବ୍ରହ୍ମରକ୍ଷସମୋଚନା ।
 ଶାପସଂମୋଚନା ଲଙ୍କା ଲଙ୍କେଶୀ ତ ବିଭୀଷଣୀ । ୨୦୭ ।
 ବିଭୀଷା ଭୂଷଣୀ ଭୂଷା ହାରବଳରନ୍ତ୍ରମା ।
 ଗର୍ଭସ୍ତୁତା ମହାଗର୍ଭା ଗର୍ଭକନ୍ୟା ତପ୍ତପ୍ରସୂୟା । ୨୦୮ ।
 ଜଳ୍ୟା କଳ୍ପଲତା କେଳିଃ କଲ୍ୟାଣୀ କଳ୍ପବାସିନୀ ।
 କଳକଳ୍ପସଂହତ୍ବୀ କାଳକାଳଜୟିନୀ । ୨୦୯ ।

କାଳସେବ୍ୟା କାଳମୟୀ କାଳକା କାଳକୋତ୍ତମା ।
 କାମଦା କାରଣାଶ୍ୟା ଚ କାମିନୀ କାର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱିଧାରଣୀ । ୧୨୦ ।
 କେକାମୁଖୀ କେକରାଜୀ କୁରଙ୍ଗନୟନା କଳିଃ ।
 କଳ୍ପଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତିରୁଦ୍ରା କାମାଶ୍ୟା କେଶରସ୍ଥିତା । ୧୨୧ ।
 ବାହ୍ୟା ଶଳସ୍ରାଶୟିକା ଦୂର୍ଘତସ୍ତୋତା ଦନୋପମା ।
 ଦୂର୍ଘତସ୍ତୋତାଦେବୀ ଦୂର୍ଘତସ୍ତ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ । ୧୨୨ ।
 ଦୋଷମୃତୋପମକଳା ଦର୍ପିତା ଦରଦୋଷିଣୀ ।
 ଦୋଷ ଦୋଷତରା ଦୂର୍ଘତା ଦୋଷା ଦର୍ପିତାଦନା । ୧୨୩ ।
 ଦୋଷରାଜା ଦୋଷକନ୍ୟା ଦୋଷଣୀୟା ଦନାଳୟା ।
 ଦକ୍ଷଦର୍ପିତାଦକ୍ଷା ଚ ଦକ୍ଷାୟ ଦକ୍ଷଦାରଣୀ । ୧୨୪ ।
 ଫଣ୍ଡା ଫଳାରଣୀ ଫେଣୀ ଫଳାରବତ୍ତଃସ୍ଥା ।
 ଚକୋରନୟନା ଚରୁମୁଖୀ ଚମରଧାରଣୀ । ୧୨୫ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରକା ଶୁକ୍ରସଲିଳା ଚନ୍ଦ୍ରମଣିକାସିନୀ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରାବତାସିନୀ ଚର୍ଯ୍ୟା ଚର୍ମରା ଚର୍ମବାସିନୀ । ୧୨୬ ।
 ଚର୍ମହସ୍ତା ଚର୍ମମୁଖୀ ଚୂକ୍ରହସ୍ତସ୍ତୋତା ।
 ଛବିତା ଛବିନଳୟା ଛବିମୁଖସ୍ତୋତା । ୧୨୭ ।
 ଛବିତା ଛବିସଂହତୀ ଛବିବ୍ରହ୍ମସ୍ତୋତା ।
 ଛୟା ଚ ଛଳଶୂନ୍ୟା ଚ ଛଳୟନ୍ତୀ ଛଳାଦୃତା । ୧୨୮ ।
 ଛନ୍ଦ୍ରମସ୍ତା ଛଳଧରା ଛବିତା ଛବିତହରା ।
 ଛାମୁତବାହିନୀ ଜିହ୍ୱା ଜବାଭୂଷଣସୁନ୍ଦରୀ । ୧୨୯ ।
 ଜରଶୂନ୍ୟା ଜବାହ୍ନୁଲୀ ଜବିନୀ ଜବନେଶ୍ୱରୀ ।
 ଜଗନ୍ନାୟା ଜ୍ୟୋତିରୂପା ଜନାର୍ଦ୍ଦନମନୋରମା । ୧୩୦ ।
 ଜଂକାରକାରଣୀ ଜର୍ଜରା ଜର୍ଜରା ବାଦ୍ୟବାଦନୀ ।
 ଜନନୀ ପୁରସଂଶୟା ଜଗନ୍ନାଥଜଗନ୍ନାଥ । ୧୩୧ ।

ଝିକାବେଣୀ ଝିକାରସ୍ତା ଝିବର୍ତ୍ତମଧ୍ୟନାମିକା ।
 ଛକାରକାରଣୀ ଛକଧାରଣୀ ଛକରଟନୀ । ୧୩୧ ।
 ଠାକୁରଣୀ ଠ ହସ୍ତେଣୀ ଠାକୁକାରୀ ଠାକୁରପ୍ରିୟା ।
 ଡାମରା ଡମରାଧୀରା ଡାମରେଣୀ ଡିରଃ ପ୍ରିତା । ୧୩୩ ।
 ଡମରୁଧୁନନୃତ୍ୟନ୍ତୀ ଡାକିନୀ ରମ୍ୟହାରଣୀ ।
 ଡୀନାଡ଼ୟିନୀ ଡିଣ୍ଡିତ ଡିଣ୍ଡିଧ୍ବନସଦାପ୍ରିୟା । ୧୩୪ ।
 ଡକ୍ତାରବା ଡ ଡକ୍ତରୀ ଡକ୍ତାବାଦନଭୂଷଣୀ ।
 ଶକାରବର୍ତ୍ତଧରଣୀ ଶକାରୀ ଯାନଭାଷିଣୀ । ୧୩୫ ।
 ଡିଢ଼ୟା ଡକ୍ରପାପଦ୍ମୀ ଡକ୍ରତରଣିମଣ୍ଡନୀ ।
 ଛୁଷାରକରଭୂଲ୍ୟାସ୍ୟା ଛୁଷାରକରବାସିନୀ । ୧୩୬ ।
 ଥାକାରାଷୀ ଅବର୍ତ୍ତୟା ଦନ୍ତଶୂଳକରୁଷଣୀ ।
 ଦାଦଜିହ୍ଵା ଦାର୍ଦ୍ଦରବା ଧନାରୂପା ଧନେଶ୍ଵରୀ । ୧୩୭ ।
 ଦୁରଦୃଷ୍ଟିଦୁର୍ବିଗମ୍ୟା ଦୁର୍ଭଗତୀ ଦୁର୍ଭାସିନୀ ।
 ନୀରଜାକ୍ଷୀ ନୀରରୂପା ନିଷଳା ନିର୍ଭୃତପ୍ରିୟା । ୧୩୮ ।
 ପାରପରସୃଣା ପଦ୍ମା ପାରସୃଣପରସୃଣା ।
 ପାବନୀ ଚ ପଣ୍ଡିତା ଚ ପଣ୍ଡା ପଣ୍ଡିତମୋଚିତା । ୧୩୯ ।
 ପରା ପରବା ପୁଣ୍ୟାଶ୍ୟା ପାଳିକା ପୀତବାସିନୀ ।
 ପୁରୀରଦୁରଦୁରୁତା ପୀଣୟନ୍ତୀ ପଶାଣ୍ଡୟା । ୧୪୦ ।
 ଫେଣିକା ଫେଣଦଣନା ଫେଣା ଫେଣକରା ଫଣୀ ।
 ଫେହାରଣୀ ଫଣାଧାରୀ ଫଣିଲେକନବାସିନୀ । ୧୪୧ ।
 ଫଣିକୃତାଳୟା ଫୁଲ୍ଲୀ ଫୁଲ୍ଲାରବିନ୍ଦଲେଖନୀ ।
 ବେଣୀଧରା ବଳବନ୍ତ ବେଗବନ୍ତ ବଳାଧରା । ୧୪୨ ।
 ବନ୍ଦାରୁବନ୍ଦ୍ୟା ବୀରା ଓ ବଳବନ୍ତ୍ୟା ବଳାଧରା ।
 ବୀମରାଣୀ ବୀମପତ୍ନୀ ବରଣୀର୍ଣ୍ଣକୃତାଳୟା । ୧୪୩ ।

ଭସୁରା ଭସୁରଧରା ଭୂଷା ଭସୁରବାଦନୀ ।
 ଭୟଙ୍କରା ଭୟହରା ଭୂଷଣା ଭୂମିଦେବନୀ । ୧୪୪ ।
 ଭଗବାନୀବତୀ ଭବ୍ୟା ଭବଦୁଃଖନିବାହଣୀ ।
 ଭେରୁଣୀ ଭେରୁସୁଗମା ଭଦ୍ରକାଳୀ ଭବସ୍ଥିତା । ୧୪୫ ।
 ମନୋରମା ମନୋଜ୍ଞା ତ ମୃତା ମୋକ୍ଷା ମହାମନ୍ତ୍ରୀ ।
 ମନ୍ଦିତାତୀ ମନ୍ଦିତରା ମଠସ୍ତା ମୋକ୍ଷରୂପିଣୀ । ୧୪୬ ।
 ଯମପୂଜ୍ୟା ଯଜ୍ଞରୂପା ଯଜ୍ଞମାନୀ ଯମସ୍ତୟା ।
 ଯମଦଣ୍ଡସ୍ତରୂପା ତ ଯମଦଣ୍ଡହରା ଯନ୍ତ୍ରୀ । ୧୪୭ ।
 ରକ୍ଷିକା ରାକ୍ଷିରୂପା ତ ରମଣୀୟା ରମା ରକ୍ତ ।
 ଲୟାକ୍ଷୀ ଲେଶରୂପା ତ ଲେଶନାୟା ଲୟପ୍ରଦା । ୧୪୮ ।
 ବରଦା ବରଦସ୍ତା ତ ବଶିଷ୍ଠା ବେଶଧାରଣୀ ।
 ଶ୍ୟାମରୂପା ଶରଦ୍ଧା ଶାରଦୀ ଶରଣାଶ୍ରୟା । ୧୪୯ ।
 ଶୁଦ୍ଧଗମ୍ୟା ଶୁଦ୍ଧସ୍ତୁତ୍ୟା ଶ୍ରୀମୁଖୀ ଶରଣପ୍ରଦା ।
 ଷଷ୍ଠିଷ୍ଟକୋଶନଳୟା ଷଷ୍ଠକର୍ମପରିସେବିତା । ୧୫୦ ।
 ସାତ୍ତ୍ଵିକା ସତ୍ୟବାଦନୀ ସାନନ୍ଦା ସୁଖରୂପିଣୀ ।
 ହରିକନ୍ୟା ହରିଜନୀ ହରିଦର୍ଶିନୀ ହରିହରା । ୧୫୧ ।
 କ୍ଷେମକରା କ୍ଷେମରୂପା ସୁରଧାରୀମୁଖୋଷିଣୀ ।
 ଅଳକା ଭଦ୍ରା ଭଗା ଭମା ଭଷା ଭବଶୃଙ୍ଖଳା । ୧୫୨ ।
 ଋଷରୂପା ଝଙ୍କାରସ୍ତା ଝଟାକ୍ଷ ଏଷିତା ତଥା ।
 ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଦୟିନୀ ଐକାନ୍ତଣୀ ଐକାରରୂପିଣୀ । ୧୫୩ ।
 ଐକାନ୍ତଶୂନ୍ୟାକ୍ଷୟା ଅଶ୍ରୁଣୀ ଅସ୍ତଧାରଣୀ ।
 ବୈବର୍ଣ୍ଣୟୀ ବର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମରୂପାଶିଳାମୁକା । ୧୫୪ ।
 ପ୍ରସନ୍ନା ଶୁଦ୍ଧଦଶନା ପରମାର୍ଥା ପୁରାତନୀ ।
 ଏତନ୍ମାମସଦୃଶୀ ବିକାଳେ ପ୍ରୟତ୍ନଃ ଶୁଦ୍ଧଃ । ୧୫୫ ।

ଭକ୍ତ୍ୟା ପଠେଦ୍ଵୟଃ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବ ପାପେଶ୍ଚମୁଚ୍ୟତେ ।
 ଶ୍ରବଣା ପରସ୍ତା ନାସ୍ତ ପଠେଦ୍ଵ ବା ଶୁଣାୟାନ୍ ସଦା । ୧୫
 ସୁଭଗା ସୁଚିତ୍ତମନଃ ଧନଧାନ୍ୟସମନ୍ୱିତା ।
 ବିପ୍ରୋବା ସ୍ଵଦିୟୋବୈଶ୍ୟଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ପଠତ ଭକ୍ତଭଃ । ୧୬
 ଅଥବା ଶୁଣତେ ପ୍ରେମଣା ସର୍ବକାମାର୍ଥମୟାୟାତ୍ ।
 ମାଗ୍ଧୟଂ ରାଜ୍ଞୟଂ ତଥା ଚୌରାଗ୍ନିତୋ ଭୟଂ । ୧୭
 ନିହାରୟତ୍ ତେଷାଂ ବୈ ଗଙ୍ଗାନାମସଦ୍ଵୟକଂ ।
 ଅମାବାସ୍ୟାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାୟାମଥବା ହରିବାସରେ । ୧୮
 ସଂକ୍ରାନ୍ତ୍ୟାଂ ଶ୍ରାବଣବସେ ସମାଧିସ୍ଥୋଜୟେନ୍ନରଃ ।
 ତସ୍ୟ ପୁଣ୍ୟଫଳଂ କଷ୍ଟିଦ୍ଵିକ୍ରମର୍ହାମି ନୈବ ତ । ୧୯
 ଇତି ବିଧିକୃତ ଗଙ୍ଗାନାମ ସଦ୍ଵୟଂ ସ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣଂ ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

